ᲒᲔᲝᲠᲒᲘᲔᲕᲡᲙᲘᲡ ᲢᲠᲐᲥᲢᲐᲢᲘ

ᲓᲝᲙᲣᲛᲔᲜᲢᲔᲑᲘ

№ 1

1771 Წ. ᲓᲔᲙᲔᲛᲑᲠᲘᲡ 30. — ᲔᲠᲔᲙᲚᲔ ᲛᲔᲝᲠᲘᲡ ᲛᲘᲔᲠ ᲔᲙᲐᲢᲔᲠᲘᲜᲔ ᲛᲔᲝᲠᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲒᲐᲒᲖᲐᲕᲜᲘᲚᲘ ᲮᲔᲚᲨᲔᲙᲠᲣᲚᲔᲑᲘᲡ ᲞᲠᲝᲔᲥᲢᲘ, ᲠᲝᲛᲚᲘᲗᲐᲪ ᲥᲐᲠᲗᲚ-ᲙᲐᲮᲔᲗᲘᲡ ᲡᲐᲛᲔᲤᲝ ᲘᲗᲮᲝᲕᲓᲐ ᲠᲣᲡᲔᲗᲘᲡ ᲛᲤᲐᲠᲕᲔᲚᲝᲑᲐᲨᲘ ᲨᲔᲡᲕᲚᲐᲡ

ყოვლად უგანათლებულესსა, უმპყრობელესსა, დიდსა ჴელმწიფესა, იმპერატრიცა ეკატირინა ალექსივნასა, თჳთმპყრობელსა სრულიად რუსეთისასა, ყოვლად უმოწყალესსა ჴელმწიფესა!

რომელიც არის უკაზებითა ყოვლად მოწყალითა ჴელმწიფობისა თქვენისათა ბრძანებული მოწყალებით მიღება თქვენისა დიდებულებისა[1] მფარველობასა შინა და ჩვენად განსაძლიერებელად ჯარის ბოძება საქართველოებში.

ამ ზემოხსენებულის მოწყალების სიმდაბლით მმადლობელნი ამასაც მთხოველ ვართ, რომ აწვე გამოგვიყვანოს მოწყალებამან დიდებულებისა თქვენისამან წარმართთაგან და გვებოძოს ჯარი, რიცხვით ოთხი ათასი, გასწავლებული, და, თუ სულ გასწავლებული არ იყოს, ნახევარი გაუსწავლებელი იყოს და ნახევარი გასწავლებული, საკუთრად ჩვენს მხარეს, რათამცა საერთოდ ვებრძოლოთ ოსმალთა, რადგანც უწინდელს ჯარს[2] ჩვენ კერძო არა აქჴს მოცალება, და ვინც ჯარის თავი იქნება, ჩვენის შეძლებით, როგორც რჩევას იმას დაუჯერებდეთ, ეგრეთვე ისიც ჩვენს რჩევას მიიღებდეს და დაიჯერებდეს, ვინადგან ვართ აქაურთა საქმეთა შინა მყოფნი და მეცნიერნი ამისთვის.

° წყარო: *გეორგიევსკის ტრაქტატი*, გამოკვლევა, დოკუმენტები და ფოტოპირები ვ. მაჭარაძისა, თბ., 1983. — გამოკვლევა ჟურნალის წინა ნომერში გამოქვეყნდა.

[1] დაყოფით აწყობილი სიტყვები დედანში დიდი ასოებითაა დაწერილი.

[2] იგულისხმება რუსეთის კორპუსი, რომელიც ამ დროს ქუთაისში იდგა.

კჳალად, ვითაც ძველად ყოფილა ჩვენის ჩამომავლობის მეფობა, ვითხოვთ თქვენისა დიდებულების მოწყალებისა გამო, ეგრეთვე საუკუნოდ უცვალებელად ეგოს მორჩილებასა ქჳეშე დიდებულებისათქვენისასა, იმ მსახურებითა, რომელიცა ქვემორე აღიწერება.

მსგავსადვე კათოლიკოზიცა წესსავე თვისსა ეგოს მოუშლელად.

ვინაჲთგან ღ˜თითა და ბედნიერობითა თქვენისა დიდებულებისათა ყირიმიდამ ეგოდენნი ჩჳენის ქუეყანის კაცნი გამოიხსნენ, წყალობას ვითხოვთ ყოვლად დიდებულებისაგან თქვენისა, რათამცა იმათ თავისუფლება მიეცესთ თავიანთ ქვეყანაში მოსვლისა.[3]

და როდესაც თქვენის იმპერატორების დიდებულების ჯარი ამ ქვეყანაში მოვა, და ჩვენ და ისინი საერთოდ მტერს ჩვენს წართმეულს ქვეყნებს რომ წავართმევთ, რაც კორპუსზედ ხაზინა დაიხარჯება, ამ დაჭერილის ქვეყნებიდამ რამდენსამე წელიწადში ისევ უნდა ხაზინაში მოგართვათ.

დაღათუ ამაზედ თავის წყენისათვის მოვერიდებით ყოვლად დიდებულებასა ჴელმწიფებისა თქვენისასა, მაგრამ რადგან ამ საქმეზედ რამდენჯერმე ჯარების შეყრა მოგვიხდა, ჩვენთვის კმას-საყოფელი ხარჯები დაგვემართა და კიდემ გზებზედ ჯარისა და ბარგის გარდმოტანისთვის ბევრი დაიხარჯა, და თუ რამ დაგუჭირდეს რა, ერთიც ვითხოოთ ვედრებით, რომ ხაზინიდამ სესხად ჩვენის ჯარისათვისაც თეთრი გვებოძოს, და ისევ მიირთვას ყოვლადდიდებულობამან თქვენმან.

და ამ წყალობაებისათვის, რომელიც ზემორე აღიწერა, მივართმევთ ძესა ჩვენსა რომელსამე და ეგრეთვე რაოდენსამე კნიაზსა თქვენს ყოვლად დიდებულსა ჴელმწიფესა და აზნაურთაცა შეძლებისაებრ ჩვენისა.

დღეს ჩვენს ქვეყანაში რომლისაც ნივთის მადანი არის და ან გამოჩნდება, იქიდამ სარგებელი მოიპოება, ნახევარი თქვენის დიდებულების ხაზინას მიერთმეოდეს.

და კიდემ, რაც ჩვენს მორჩილებას ქვეშ კაცნი არიან, ყოველ წლივ ამათგან კვამლზედ თოთხმეტი შაური საჴელმწიფოთ აიღებოდეს და მოგერთმეოდესთ.

რაც ამ ქვეყანაში რჩეული ცხენი იშოება, თოთხმეტი ცხენი ნიადაგ წელიწადს ყოვლად დიდებულებასა თქვენსა მიერთმეოდეს.

როდესაც სპარსთ რომ ვეჭირენით მძლავრებით და ხან ოსმალსა, სპარსნი ჩვენს სამეფოს ორს წელიწადში ერთხელ წაართმევდენ ცხრას[4] ტყვეს და კვამლზედ თოთხმეტს შაურს, და ამასაც – იმ ტყვეების მოსამზადებელის ხარჯისათვის; და კიდემ ორმოცდაათს საპალნეს რჩეულს ღვი-

[3] **ხელნაწერშია: მოსულისა.**

[4] **ხელნაწერში ასეა.**

ნოს თავისის ხარჯით თჳთ წაიღებდენ საჴელმწიფოთ, და ახლა ჩვენ ამ ღვინოს, რიცხვით ორი ათას ვედრას, რომელიც ჩვენ ქვეყანაში რჩეული ღვინო იშოება, ყიზლარს ჩვენის ხარჯით მივიტანთ საჴელმწიფოთა.

როდესაც დიდებულის ჴელმწიფის ჯარი მოვა ჩვენს ქვეყანაში, იმათის შემწეობით სხვის ქვეყნების დაპყრობამდის ჩვენის ქვეყნებიდამ, რომელიც ქვეყანა დღეს გვიჭირავს, ეს ზემოხსენებულნი აღთქმულნი მივართვათ უდიდებულესსა ჴელმწიფებასა თქვენსა, და როდესაც სხვებს ქვეყნებს დავიპყრობთ თქვენის დიდებულების ძალით, მაშინ იმ ადგილებიდამ, როგორც ქვემორე მოიხსენება, იმ სახით ვამსახურებთ.

როდესაც ძალითა და შეწევნითა თქვენისა დიდებულების კორპუსისათა, რაც ოსმალთაგან წართმეული მამულები გვაქჳს და იმ ადგილებს დავიჭერთ, იმათ მოგართვან ხარჯი თქვენ ყოვლად დიდებულსა ჴელმწიფესა, რაც რომ რუსეთის იმპერიაში თავადის ყმა აძლევს, იმისი ნახევარი ხარჯი.

თუ რომ კახეთის წართმეული ადგილები დავიჭირეთ ბედნიერებითა თქვენის დიდებულებისათა, ამასაც, როგორც ზემორე დაგვიწერია, იმ სახით ვამსახურებთ: კომლზე თოთხმეტს შაურს წელიწადში და იმავ ადგილებიდამ წელიწადში აბრეშუმს ორას ფუთსა იმ ქვეყნიდამ, და, თუ მეტი შევიძელით, მეტს მოვართმევთ დიდებულობასა თქვენსა.

კჳალად ვედრებით მოვახსენებთ თქვენს ყოვლად მოწყალებასა, რათა ამავე გაზაფხულსა არ უტეონ დაუპყრობელად ქვეყანა ახალციხისა, და უკეთუ შერიგება მოხდეს თქვენის დიდებულებისა სულტანისა, მაშინც გარეთ არ დარჩეს ქვეყანა ახალციხისა, ვინაიდგან საქართველოს მიწა არის და ქართული ენა აქჳსთ და მრავალნი ქრისტიანენი არიან იმათში, და სხჳანიცა ახალნი გარდაქცეულნი არიან მაჰმადიანობაზედ.

როდესაც დიდებულის ჴელმწიფის ბენდიერობით წარმართთაგან განთავისუფლდება და დამშვიდდება ჩვენი ქვეყანა, მაშინ ჩვენის ძველად ქონებულის სამეფოდამაც და ახლად დაჭერილის ქვეყნებიდამაც მოვართმევთ თქვენის იმპერატორების დიდებულებას,რაც რუსეთის იმპერიაში სულზედ სალდათი აძეს, ჩვენ იმდენს კვამლზედ მივართმევთ სალდათს თქვენს დიდებულებასა.

უკეთუ ღ˜თითა და ბედნიერობითა თქვენითა, რომელიც სხვა მტერის ქვეყანა თქვენის დიდებულის კორპუსის ძალით დავიჭიროთ, იმისი სრულიადი ნება თქჳენის დიდებულებისა არის.

ჩვენ რაც რამ სამსახურის აღთქმა შეგვეძლო და წყალობის ვედრება გვეჭირებოდა, ის მოვახსენეთ თქვენის იმპერატორების დიდებულებასა და როგორც თქვენ ყოვლად მოწყალის ჴელმწიფის

ნება იყოს, ეგრეთ დედობრივითა მოწყალებითა განაგოს ყოვლად მოწყალებამან დიდებულებისა თქუენისამან.

ყოვლად დიდებულებისა თქვენისა
უმდაბლესი მონა
მეფე ერეკლე.
დაიწერა ქალაქსა ტფილისს,
დეკემბერს 30 დღესა, წელსა 1771.
АВПР, ф. Сн. Росии с Грузией, 1769-76гг., оп. 110/2, д. 12, лл. 462-463. დედანი.[5]

№2

1772 წლის იანვრის 6. — ქართლ-კახეთის სამეფო კარის პირობა რუსეთის იმპერატორს: თუ ქვეყანა მფარველობაში იქნება მიღებული, როგორ წარმატებასაც უნდა მიაღწიონ მათ თურქეთთან და სპარსეთთან ბრძოლაში, რუსეთის ხელმწიფის უზენაესი ხელისუფლების აღიარებაზე ხელს არ აიღებენ

ყოვლად უგანათლებულესსა უმპყრობელესსა ჴელმწიფესა იმპერატრიცა ეკატირინა დიდსა ალექსივნასა თვითმპყრობელსა სრულიად რუსეთისასა ყოვლად უმოწყალესსა ჴელმწიფესა

მდაბლის თაყვანისცემით მოვახსენებ

ყოვლად დიდებულის ჴელმწიფის მოწყალებით და ძალით ამ მჴარის ქვეყნებში თურქისა თუ სპარსეთისა ადგილები რომ დავიჭიროთ, რასაც პატივსა და სიმაღლეში შევიდეთ, მაშინც მონებრ დამორჩილებულნი ვიყვნეთ ყოვლად დიდებულობისა ჴელმწიფობისა თქვენისასა და როგორადაც სხვას მეორეს ჩვენგნით თქვენის იმპერატორების დიდებულების სამსახურისა და აღთქმისდა კვალად ჩვენგანვე თქვენის ყოვლად მოწყალების სათხოველის არზაში მოგვიხსენებია, რომელზედაც თვით ჩემი ჴელი აწერია,[6] იმ სახით ყოვლითურთ ჩემის ჩამომავლობით დამორჩილებულნი და ყმანი ვიყვნეთ საუკუნოდ.

და რათა ჩვენ კერძო აზიასა შინა ვიყვნეთ განმტკიცებულნი და გამოცხადებულნი თქვენისა დიდებულების ნებითა მონებრსა სამსახურსა ზედა.

ეს ყოვლად ძლიერსა ღმერთსა და ცხოველმყოფელსა ჯვარსა და წმინდასა სახარებასა ზედა ფიცით დამიმტკიცებია და თვით ჴელითა

[5] ა. ცაგარლის პუბლიკაციაში დოკუმენტი უხეში შეცდომებითაა დაბეჭდილი (შდრ.: Грамоты, II, вып. I, с. 83-84).

[6] იგულისხმება ერეკლე II წერილი 1771 წლის 30 დეკემბრისა (იხ. დოკუმენტი №1).

ჩემითა დამიწერია და ეგრეთვე სახლეულთა ჩემთა ჴელმოწერით და დაბეჭდვით[7] მტკიცე მიყოფია.

ამ ფიცისა და აღთქმის არზას გარეთ სხვას, რომლითაც თქვენს ყოვლად დიდებულს და ყოვლად უგანათლებულესს გონებასა თქვენსა დაჯერების ნება აქვნდეს, გვიბრძანე, ყოვლად დიდებულო ჴელმწიფეო, და შეძლებისაბერ ჩვენისა ვართ აღმასრულებელნი ყოვლად დიდებულისა ბრძანებისა თქვენისანი.

მაგრა რომელნიც წყალობანი თქვენის ყოვლად მოწყალებისაგან გვბრძანებიეს და ან ჩვენ გვითხოვიეს, მისის აღსრულებისა მვედრებელნი ვართ.

უდიდებულესობისა თქვენისა უმდაბლესი მონა ერეკლე.[8]

უმდაბლესი მხევალი დარია.[9]

უმდაბლესი მონაჲ ანტონი კათალიკოსი.[10]

უმდაბლესნი მონანი უდიდებულესობისა თქვენისანი: გიორგი[11], ლეონ[12], იულონ[13], ვახტანგ[14].

დაიწერა მცხეთას იანვარს 6 დღესა, წელსა 1772.

АВПР, ф. Сн. Росии с Грузией, 1769-76 гг., оп. 110/2, д. 12, л. 459. დედანი.

№ 3

1782 Г. КОНЕЦ — 1783 Г. НАЧ. — ПИСМО А. БЕЗБОРОДКО КН. Г. А. ПОТЕМКИНУ О МНЕНИИ ИМПЕРАТРИЦЫ И ЕГО СОБСТВЕННОЕ МНЕНИЕ ОБ УСЛОВИЯХ ТРАКТАТА С ГРУЗИНСКИМИ ЦАРЯМИ

[А. Мнение Екатерины **II**]

Мнение[15] ея величества было, чтоб: 1-е, чрез вашу светлость заключить с грузинскими царями союзный трактат, не именуя их подданными, но союзниками, от империи всероссийской покровительствуемыми.

2. Поборов денежных не принять никаких, ниже половины с

[7] დედანშია: „დაბეჭვდივით“.

[8] მელნის ბეჭედი წარწერით: „მე ფჳთ განბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე“.

[9] მელნის ბეჭედი წარწერით: „დ[ედო]ფ[ა]ლი დარეჯან“.

[10] მელნის ბეჭედი წარწერით: „[...] კათოლიკოსი მეფის ძე ანტონი.

[11] მელნის ბეჭედი წარწერით: „მეფის ძე გიორგი“.

[12] მელნის ბეჭედი წარწერით: „მრჩობლთა მეფეთა ძესა ლეონ სახელად მძესა“.

[13] მელნის ბეჭედი წარწერით: „ქ. ღ[მრ]თის მშობლის სასოიანი იულონ დავითიანი“.

[14] მელნის ბეჭედი წარწერით: „ლომად იუდას ბაკეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად“.

[15] **Слава на полях: «1-е», а выше —** «27».

металлов и минералов, а оставить все то в пользу царей грузинских, а принять только ежегодную присылку шелку, вин и лошадеи.

3. По благоразсуждению вашему назначить им субсидии денежныя по числу войск во время войны, а на первое время сумму некоторую, буде изволите найти надобным.

4. Отклонить всякое их знакомство с императором[16] и с другими христианскими державами; сказав, что они имеют условие не мешаться в дела, до Азиатских наших соседей касающиеся; да и писем к императору не посылать.[17]

5. О войсках и о всем прочем государыня изволит ожидать от вашей светлости примечаний, оставляя вам и по сим пунктам снеснимся.

6. Ея величество изволила примечать, не нужен ли под вашим руководством мир между царями Ираклием и Саломоном постановить ясный и точный, учиня себя как ручателем оного, так и арбитром в случае взаимных вновь жалоб.

[Б. Мнение А. Безбородко]

При[18] постановлении таковаго союза не худо бы:

1. Вместить право монархам нашим, дивану (?) царям грузинским — инвеституру, и чтобы более сей народ привязать к России, то бы весьма полезно иерархию их привязать к нашему Синоду, а знатнейшим фамилиям дать право Российскаго дворянства; архиепископа же католикоса — то ему соборнаго, поставить степенем в Российской церкви между первыми.

2. Еще более безкорыстие доказано будет, естли тому и вино приказано будет брать за известную цену, тем паче, что сие касается простаго народа.

3. Можно инородовать навсегда два баталиона пехоты с четырьмя пушками; сие тем паче будет полезно, что горския дикия народы с обеих сторон гор приперты будут и коммуникация с Грузиями обезпечится. Помянутые баталионы сменять погодно. Что ж касается до военнаго время, тогда отряд войск числом своим будет зависеть от обстоятельств.

4. Когда по духовенству они привиязаны будут к Синоду, то по сему примеру и римское духовенство от России же получать будут, а сим

[16] **Австрийским.**

[17] **Подразумевается переписка царя Ираклия с австрийским императором в 1782 году, копии которой Ираклий сам послал в Россию.**

[18] **Сверху: «28».**

кончится сношение с императором,[19] которому причиною мисионарии.

5. Как выше упомянуто, что сие зависит от обстоятельств военных, о чем я пространно пишу в генеральном предположении действии военных.

6. Сие весьма нужно, ибо их[20] согласие усилить нашу оборону в той части.[21]

АВПР, ф. Сн. Росии с Грузией, 1776-1804 гг., оп. 110/2, д. 18, лл. 66-67.

Автограф А. Безбородко.

№4

1783 წ. ივნისის 28, – რწმუნების სიგელი, მიცემული ერეკლე მეორის მიერ იოანე ბაგრატიონისა და გარსევან ჭავჭავაძისათვის რუსეთთან ხელშეკრულების დასადებად

არა ერთგზის მიურთმევიათ თხოვაჲ ტახტისადმი ყოვლისა რუსეთის თჳთ-მპყრობელთასა წინაპართა ჩუჱნთა, მეფეთა ქართლისა და კახეთისათა; ხოლო ჰმსგავსად მათსა ტახტისადმი აწ ბედნიერად მმეფობისა იმისის იმპერატორებისა დიდებულებისა ეკატერინა მეორისა, იმპერატრიცასი და თჳთ-მპყრობელისა ყოვლისა რუსეთისა: **მ**ოსკოვისა, **კ**იევისა, **ვ**ლადიმირისა, **ნ**ოვოგოროდისა, **მ**ეფისა **ყ**აზანისა, **მ**ეფისა **ა**სტრახანისა, **მ**ეფისა **ს**იბირისა, ჴელმწიფისა **პ**სკოვისა და **დ**იდისა **თ**ავადინასი **ს**მოლენსკისა, **თ**ავადინასი **ი**სტლანდისა, **ლ**იფლანდიისა, **კ**ორელისა, **თ**ვერისა, **ი**უღორისა, **პ**ერმისა, **ვ**იატსკისა, **ბ**ოლღარისა, და სხჳათა, ჴელმწიფისა და **დ**იდისა **თ**ავადინასი **ნ**ოვოგოროდის **ნ**იზოვის ქუჱყანისა, **ჩ**ერნიგოვისა, რეზანისა, **რ**ოსტოვისა, **ი**აროსლავისა, **ბ**ელაოზერისა, **უ**დორისა, **ო**ბდორისა, **კ**ონდიკისა და ყოვლისა ჩრდილოეთისა კერძოჲსა; **მ**ბრძანებელისა და ჴელმწიფისა **ი**ვერთა ქუჱყანისა, **ქ**ართლისა და საქართუჱლოჲსა **მ**ეფეთა, და **ყ**აბარდოს ქუჱყნისა, **ჩ**ერქეზისა და **მ**თიურისა კნიაზთა და სხჳათა **მ**ემკჳდრისა ჴელმწიფისა და **მ**ფლობელსა მივართჳთ უმდაბლესი თხოვაჲ ჩუჱნ, ირაკლი მეორემან, **მ**ეფემან **ქ**ართლისა და **მ**ეფემან **კ**ახეთისამან, **მ**ემკჳდრემან **მ**თავარმან **ს**ამცხე-**ს**აათაბაგოსამან, **მ**თავარმან **ყ**აზახისამან, **მ**თავარმან **ბ**ორჩალოჲსამან, **მ**თავარმან **შ**ამშადილოჲსამან, **მ**თავარმან **კ**აკისამან, **მ**თავარმან **შ**აქისამან, და **მ**თავარმან **შ**ირვანისამან, **მ**ფლობელმან და **მ**ბრძანებელმან **გ**ანჯისა, **ე**რევნისა და სხჳათამან,

[19] **Австрийским.**

[20] **Царей.**

[21] **Внизу, за линией, написано: «Царя Соломона письмы еще переводятся».**

მიღებისათჳს ჩუჱნისა და მონაცჳლეთა ჩუჱნთასა მფარველობასა ქუჱშე იმისის იმპერატორების დიდებულებისასა და აღსარებისათჳს ჩუჱნ კერძო **უ**ზენაესისა ჴელმწიფებისა მისისა და **მ**ენაცჳლეთა **რ**უსეთის საიმპერატოროს ტახტისათა, **ქ**ართლისა და **კ**ახეთისა მფლობელთა ზედა. და უკანასკნელ მივიღევით იმისის იმპერატორების დიდებულებისაგან მოწყალებით ნებაჲ ამას ზედა, რომლისაცა დასამტკიცებელად ცხადითა და ორითვე კერძოჲთა მსგავსითა განწესებითა აღვარჩიეთ და სრულისა ძალისა მქონებელ ვჰყავით ჩუჱნ კერძო საყუარელნი და ერთგულნი ყმანი ჩუჱნნი: **კ**ნიაზი **ი**ოვანე **კ**ონსტანტინოვიჩი **ბ**აგრატიონი, მხედრობისა ჩუჱნის მემარცხენე სპასპეტი, რომელსაცა აქუნ ჰრწმუნებულ საქმენი **ე**რევნისანი, და **კ**ნიაზი **გ**არსევან **რ**ევაზოვიჩი ჭავჭავაძე, ჩუჱნი მანდატურთ უხუცესი და ზედამხედუჱლი **ყ**აზახისა სამთავროსა, რომელთათჳსცა მიგუცია სრული მინდობაჲ, რათა მისისა იმპერატორების დიდებულებისაგან განწესებულთა სრულის-ძალის-მქონებელთა თანა რაჲცა განაწესონ, დაამტკიცონ და მოაწერონ ტრაქტატთა მფარველობისათჳს ჩუჱნ ზედა მისის იმპერატორების დიდებულებისა და **მ**აღალთა **მ**ენაცულეთა მისთასა, და ჩემ მიერ აღსარებისათჳს უზენაესისა ჴელმწიფებისა **ყ**ოვლისა **რ**უსეთის თჳთმპყრობელთასა **ქ**ართლისა და **კ**ახეთის **მ**ეფეთა ზედა აღვსთქუამ ჩუჱნისა **მ**ეფობითისა სიტყჳთა, რომ კეთილად მივიღებ და უიჭუჱლად აღვასრულებ ყოველსა მას, რაჲცა **კ**ნიაზ **ი**ოანე **ბ**აგრატიონისა და **კ**ნიაზ **გ**არსევან **ჭ**ავჭავაძისაგან ძალითა აწინდელისა სრულისა ძალისა მქონებელობისათა აღითქმიან, განიწესებიან და მოიწერებიან. ესრეთვე მიეცემისცა ამათ ზედა რატიფიკაციაჲ ჩუჱნი განწესებულსა დროსა, რომლისაცა დასარწმუნებელად ამას სრულსა ძალსა ჩუჱნ საკუთარითა ჴელითა ჩუჱნითა მოვაწერეთ და უბრძანეთ დამტკიცებად სამეფოჲთა ბეჭდითა ჩუჱნითა. მეეცათ სამეფოსა ქალაქსა ჩუჱნსა ტფილისს, იუნისის 28 დღესა, წელსა შობითგან ქ͠ესით 1783, ოც და მეათცხრამეტესა წელსა მეფობისა ჩუჱნისასა.

ბეჭედი **ერეკლე.**

თავადი დავით ორბელიანი.
თავადი ქაიხოსრო ჩოლოყაშვილი.

АВПР, ф. Трактаты, оп. 2 (466а), д. 177, л. 3. დედანი.

№5

1783 წ. ივლისის 24. – გეორგიევსკის ტრაქტატის (ხელშეკრულების) დედანი

[A. პრეამბულა და 13 ძირითადი მუხლი][22]

სახელითა ღ˜თისა ყოვლისა-შემძლებელისა ერთისა სამ-წმინდაობასა შინა დიდებულისათა

ადრითგან ერთ-მორწმუნოებამან ყოვლისა რუსეთისა იმპერიისა თანა ქართჳწლთამან მსახურა მფარველობითა, შემწეობითა და შესავედრებელობითა მათ ერთათა და უგანათლებულესთა მათთა მფლობელთათა წინააღმდგომად მაჭირვებელთა, რომელთაცა ქჳეშე შემვდრომ იყვნეს იგინი მეზობელთაგან თჳსთა. მფარჳელობამან ყოვლისა რუსეთისა თვითმპყრობელთამან მეფეთა მიმართ საქართჳელოჲსათა, ნათესავთა და ყმათა მათთადმი მინიჭებულმან, გამოიყჳანა მოკიდულებაჲ იგი უკანასკნელთა ამათ პირჳელთა მათგან, რომელიცა უფროსღა იჩჳნების რუსეთის საიმპერატოროჲსა ტიტლოსაგან.

აწ ბედნიერად მმეფობმან იმპერატორებისა მისისა დიდებულებამან ცხადუყო ერთა ამათ ნამდვილითა სახითა მონარხობითი თჳსი კეთილ-ნებობაჲ და დიდ-სულობითი მზრუნჳელობაჲ კეთილობისათჳს მათისა თჳსითა ძლიერითა მეცადინობისა დართჳთა განთავისუფლებისათჳს მათისა უღლისაგან მონებისა და საყჳედრელისაგან ტყვედ მიჴდისა ვაჟთა და ქალთასა, რომლისაცა რომელნიმე ერნი ამათგანნი მიცემად შეკრულ იყვნეს და განაგრძელებს თჳსსა მონარხობითსა მოხედჳასა მფლობელთა მათდამი. ჰაზრითა ამით სიმდაბლედ შთამოსრულმან თხოვასა ზედა უგანათლებულესისა მეფისა ქართლისა და კახეთისა ირაკლი თეიმურაზოვიჩისა, რომელიცა მიღებულ-იქმნა ტახტისადმი მისისა დიდებულებისა მიღებისათვის ყოვლითა მემკვიდრითა და მენაცჳლითა თჳსითა და ყოვლითა სამეფოჲთა და სამფლობელოჲთა თჳსითა მონარხობითსა მფლობელობასა ქჳეშე მისისა დიდებულებისასა და მაღალთა მემკვიდრეთა მისთადა მოსაყდრეთა უზენაეს ჴელმწიფედ აღსარებითა ყოვლისა რუსეთისა იმპერატორთა მეფეთა ზედა ქართჳელთა და კახეთისათა, ყოვლად უმოწყალესობით ინება აღდგინება და დამტკიცებაჲ მეგობრობითისა პირობისა ჰხსენებულისადმი უგანათლებულესისა მეფისა, რომლისაცა ღონედ ერთ კერძო უგანათლებულესობა მისი სახელითა თჳსითა და თჳსთა მენაცჳლეთათა

[22] გეორგიევსკის ტრაქტატი, როგორც ზემოთაც აღინიშნა, ოთხი დამოუკიდებელი დოკუმენტის სახით გაფორმდა.

აღიარებს **უ**ზენაესსა ჴელმწიფებასა და **მ**ფარუ̆ჱლობასა მისისა იმპერატორების დიდებულებისასა და **მ**აღალთა **მ**ოსაყდრეთა **მ**ისთა **მ**ფლობელთა ზედა და ერთა **ს**ამეფოჲსა **ქ**ართლისა და **კ**ახეთისათა და სხვათა სამფლობელოთა შესაბამთა მათდამი, რათა დანიშნულ ყოს (სამეუფოჲთა) დღესასწაულობითა და ნამდჳლითა ხატითა შეკრულებაჲ თჳსი განსჯითა ყოვლისა რუსეთისა **ი**მპერიისა თანა; ხოლო მეორით კერძო დიდებულებაჲ იმპერატორებისა მისისა ესრეთვე შემძლებელ არს, რათა დანიშნულ ყოს დღესასწაულობით, თუ ვითარი აღმატებულებაჲ და სარგებელი მიენიჭების **მ**ოწყალისა და ძლიერისა მარჯუ̆ჱნისაგან მისისა ჰჴსენებულთა: ერთა და უგანათლებულესთა მფლობელთა მათთა: დასამტკიცებელად ესევითარისა პირობისა ინება დიდებულებამან იმპერატორებისა მისისამან სრულისა ძალისა ქონებად უგანათლებულესი **კ**ნიაზი **ი**მპერიისა **რ**ომაულისა **გ**რიგორი **ა**ლექსანდროვიჩი პოტემკინი, მჴედართა თჳსთა ღენარალ-ანშეჶი, მბრძანებელი სუბუქისა ცხენოსნისა გასწავლულისა და გაუსწავლებელისა და სხუ̆თა მრავალთა სამჴედროთა ძალთა, სენატორი, საჴელმწიფოჲსა სამჴედროჲსა კოლლეღიის ვიცე-პრეზიდენტი, **ა**სტრახნისა და **ს**არათოვისა, **ა**ზოვისა და **ნ**ოვაროსსიისა მოადგილე ჴელმწიფისა, ღენარალ-ატუტანტი თჳსი და დეისტვიტელნი კამერღერი, კავალერ-ღვარდიისა კორპუსისა პორუთჩიკი, ლეიბ-ღუ̆არდიისა პრეობრაჟენის პოლკისა პოდპოლკოვნიკი, უპირუ̆ჱლესი მთავარი პალატისა სასაჭურუ̆ჱლოჲსა ჴელოვნებისა, კავალერი ორდენთა: წმინდისა მოციქულისა ანდრეასი, ალექსანდრე ნევსკისა, სამჴედროსა წმინდისა **დ**იდისა მოწამისა **გ**იორგისა და წმინდისა, მოციქულთა ჰსწორისა **ვ**ლადიმირისა დიდთა ჯუ̆ართა, კოროლთა პრუსიისა შავისა და პოლშისა თეთრისა არწივისა, და წმინდისა სტანისლავისა, შუ̆ჱციისა სერაჶიმთა, დატსკისა სპილოჲსა და ღოლსტინიისა წმინდისა ანნასი, ესევითარითა ჴელმწიფებითა, რათა არყოფასა მუნ თჳსსა აღირჩიოსმცა ნებითა თჳსითა სრულისა ძალისა მქონებლად, ვისიცა კეთილად განსაჯოს მან, რომელმან რომლისათჳს აღირჩია და სრულისა ძალისა მქონებელ ჰყო მაღალ-მსუ̆ლელი უფალი მისის იმპერატორების დიდებულების არმიისა ღენარალ-პორუტჩიკი, ასტარხნის ღუბერნიის მჴედრობისა მოკამანდე, მისის იმპერატორების დიდებულებისა დეისტვიტელნი[23] კამერღერი და ორდენთა რუსეთისათა წმიდისა **ა**ლექსნადრე ნევსკისა, სამჴედროსა დიდის მოწამის და ძლევა-შემოს**ი**ლის გიორგის და ღოლსტინიის წმიდის ანნას კავალერი პავლე სერგიევიჩი პოტემკინი.

ხოლო უგანათლებულესობამან **ქ**ართლისა და **კ**ახეთისა **მ**ეფისა **ი**რაკლი **თ**ეიმურაზოვიჩისამან აღირჩია და სრულისა ძალისა ჰყუ̆ნა კერძოჲთ თჳსით ბრწყინუ̆ალენი სამჴედროსა თჳსისა მემარცხენე სპასპეტი კნიაზი

---

[23] **ტექსტშია: დეისტიტველნი.**

თავადი იოანე კოსტანტინევიჩი ბაგრატიონი და მისის უგანათლებულესობისა თავადი გარსევან ჭავჭავაძე მანდატურთ-უხუცესი.

ჰჳსენებულთა მათ, სრულისა ძალისა მქონებელთა და შეწევნითა ღ̃ისათა საქმისა მიმართ მიწევნულთა, ურთიერთარს ნაცჳლის-მგებელთა სრულისა ძალისა მქონებელობისა მიერ, მებრ ძალისა მათისა, დაადგინეს და დაამტკიცეს, და მოაწერეს შემდგომთა არტიკულთა ანუ წევრთა:

ᲐᲠᲢᲘᲙᲣᲚᲘ ᲞᲘᲠᲕᲔᲚᲘ

უგანათლებულესობა მისი, მეფე ქართლისა და კახეთისა სახელითა თჳსითა, მემკჳდრეთა და მენაცჳლეთა თჳსთა დღესასწაულობით უკუნსთქჳამს ყოველსა ვალობასა, ანუ ვითარსამე ტიტლოსა ყოვლისაგან მოკიდულებისა სპარსთასა, ანუ სხჳათა მპყრობელთასა და ამით ცხადჰყოფს წინაშე პირსა ყოვლისა სოფლისასა, ვითარმედ არა შერაცხს იგი თჳს ზედა და მენაცჳლეთა თჳსთა ზედა სხჳასა თჳთმპყრობელსა თჳნიერ უზენაესისა ჴელმწიფებისა და მფარჳწლობისა მისისა იმპერატორების დიდებულებისა და მაღალთა მისთა მემკვიდრეთა და მენაცჳლეთა საიმპერატოროჲსა ტახტისა ყოვლისა რუსეთისათა, აღმთქმელი ტახტისა მის ერთგულებისა და მზა-ყოფისა შეწევნისათჳს სარგებელისა საჴელმწიფოჲსა (რუსეთისა) ყოველსა შინა შემთხჳვასა და დროსა, სადაცა ესე ითხოვებოდეს მისდამი.

ᲐᲠᲢᲘᲙᲣᲚᲘ ᲛᲔᲝᲠᲔ

დიდებულება იმპერატორებისა მისისა მიმღებელი უგანათლებულესობისაგან მისისა ესოდენისა უზაკჳწლისა აღთქმისა, აღსთქჳამს თანასწორადჳჱ და იმედეულ ჰყოფს იმპერატორებრითა სიტყჳთა თჳსითა თავისა თჳსისათჳს და მოსაყდრეთა თჳსთათჳს, ვითარმედ მოწყალება და მფარჳწლობა თჳსი უგანათლებულესთა მეფეთა ქართლისა და კახეთისათა არაოდეს მიეღების, რომლისაცა დასამტკიცებელად დიდებულება მისი აძლევს იმპერატორებრსა თავს-მდებობასა თჳსსა მრთლად (და დაუკლებელად) დაცჳასა ზედა აწინდელთა სამფლობელოთა მისისა უგანათლებულესობისა მეფისა ირაკლი თეიმურაზოვიჩისათა და წინადასდებს განვრცელებასა ესევითარისა თავს-მდებობისასა ესე გჳარსა ზედა სამფლობელოსა, რათა რომელნიცა წარმდინარეობასა შინა დროთასა გარემოებითა და განრჩევითითა ხატითა შესაბამად სამფლობელოჲსა მისისა იპოვებიან, პოვნილნი იგი სამფლობელოჲსა მისისა მიმართ დაიმტკიცებიან.

ᲐᲠᲢᲘᲙᲣᲚᲘ ᲛᲔᲡᲐᲛᲔ

განცხადებასა შინა ამის უზაკჳწლობისასა ვითარითაცა ხატითა უგა-

ნათლებულესობა **მ**ისი **მ**ეფე ქართლისა და კახეთისა აღიარებს უზენაესსა ჴელმწიფებასა და მფარუწლობასა ყოვლისა რუსეთისა **ი**მპერატორთასა განიწესების, ვითარმედ: ჴსენებულნი იგი მეფენი ოდეს-იგი მიიწევიან მემკჳდრეობით სამეფოსა ზედა მათსა, მსწრაფლ აუწყებდენ ამისთვის კარსა საიმპერატოროსა რუსეთისასა და ითხოვდენ დესპანთა თჳსთა მიერ სამეფოსა ზედა თჳსსა იმპერატორებრსა დამტკიცებასა ინვესტიტურისა წერილითა (ესე იგი არს) ბოვრაყი ანუ დროშა ყოვლისა რუსეთისა ღერბითა, მქონებელი საშუალ თჳსსა ჰჴსენებულთა სამეფოთა ღერბისა, ჴრმალი, კუწრთხი საბრძანებელი, მანტია ანუ წარმოსასხმელი ყარყუმისა. ნიშანნი ესე ანუ დესპანთა ერწმუნების, ანუ მესამზღურეთა მთავართა ძლით მი**ი**წევის მეფისადმი, რომელიცა მიღებასა ზედა მუნ დასწრებითა რუსეთისა მინისტრისათა თანა-მდებ არს, რათა იფიცოს დღესასწაულობით ერთგულებისათვის და გულს-მოდგინებისა იმპერიისა რუსეთისა და უზენაეს შერაცხჳსათჳს ჴელმწიფებისა და მფარუწლობისა ყოვლისა რუსეთისა იმპერატორთასა ესევითარითა ხატითა, ვითარცა დადებულ არს ფიცი იგი არტიკულთა ამათ თანა, წესი ესე თანა-აძს აღსრულებად ყოვლად უგანათლებულესსა[24] მეფესა ქართლისა და კახეთისასა **ი**რაკლის **თ**ეიმურაზოვიჩსა.

ᲐᲠᲢᲘᲙᲣᲚᲘ ᲛᲔᲝᲗᲮᲔ

დამტკიცებისათჳს ვითარმედ ჰაზრი მისისა **უ**განათლებულესობისა განსჯითა ესოდენ მჭირსისა შეერთებისა ყოვლისა **რ**უსეთისა **ი**მპერიისა თანა და აღსარებისათჳს უზენაესისა ჴელმწიფებისა ყოვლადუუბრწყინუალესის ამის იმპერიისა მფლობელთასა, ვითარმედ არიან უზაკუწლ, აღსთქუამს უგანათლებულესობაჲ მისი, რათა უწინარეს თანჴმობისა უპირუწლესისას მესამზღურისა მთავრისა და მინისტრისა მისის იმპერატორების დიდებულებისა ჰრწმუნებულისა არა აქუნდეს მიწერ-მოწერაჲ გარემოთა მფლობელთა მიმართ, ხოლო ოდეს-იგი მოვალნ[25] მათ მიერ დესპანნი ანუ წერილნი, ჰყოფს განზრახვასა უპირუწლესისა მიმართ მესამზღურისა მთავრისა და მინისტრისა მისისა იმპერატორების დიდებულებისასა უკუნ ქცევისათჳს დესპანთასა და შესაფერისათჳს სიტყჳს-გებისა მფლობელთა მათ მიერ.

ᲐᲠᲢᲘᲙᲣᲚᲘ ᲛᲔᲮᲣᲗᲔ

რათა ადჳლად აქუნდესმცა ყოველივე იგი საჭიროჲ მიწერ-მოწერაჲ და თანჴმობაჲ რუსეთისა საიმპერატოროჲსა კარისა თანა, ჰსურს ამისთჳს უგანათლებულესობასა მისსა მეფესა ირაკლის, რათა ჰყუწსმცა წინაშე

[24] **დედანშია: უგანათლებულესსსა.**
[25] **დედანშია: მოვალნნ.**

კარისა მის მინისტრი ანუ რეზიდენტი, ხოლო დიდებულება იმპერატორებისა მისისა მოწყალებით მიმღებელი მისი აღსთქუამს, ვითარმედ იგი კარსა ზედა მისსა მიღებულ იქმნების რიცხუსა შინა სხუათა მფლობელთა მინისტრთა თანა თანა-ჰსწორითა ნიშნითა თჳსითა, და გარდა ამისსა ჰნებავს, რათა კერძოჲთცა თჳსით ჰყუჩსმცა მინისტრი რუსეთისა წინაშე მისისა უგანათლებულესობისა.

არტიკული მეექუსე

დიდებულება იმპერატორებისა მისისა, მიმღებელი კეთილნებებით აღსარებისა უზენაესისა ჴელმწიფებისა და მფარუწლობისა სამეფოთა ზედა ქართლისა, კახეთისა და საქართუწლოჲსათა, აღსთქუამს სახელითა თჳსითა და მოსაყდრეთა თჳსთათა: პირველად, ერთა მის სამეფოჲსათა შერაცხს ყოფად მჭირსითა კავშირითა სრულებით თანაჴმად იმპერიისა თანა თჳსისა. მაშასადამე, მტერთაცა მათთა შეჰრაცხს მტრად თჳსსა, რომლისათჳსცა პორტის ათამანისა თანა (ესე იგი ხონთქრისა), ანუ სპარსეთისა, ანუ სხუათა მპყრობელთა და სამფლობელოთა თანა მშვიდობაჲ დამტკიცებული სათანადო არს, რათა განგრძელდეს დიდებულებისა მისისა და საფარუწლთა ერთაცა ამათ ზედა; მეორედ, უგანათლებულესსა მეფესა ირაკლის თეიმურაზოვიჩსა და სახლისა მისისა მემკვიდრეთა და მენაცუვლეთა და ტომთა დაიცავს უცუალებელად სამეფოთა ზედა ქართლისა და კახეთისათა; მესამედ, შინაგანსა ჴელმწიფებისა მმართებელობასა თანა შეუღლვილსა მსჯავრსა და სამართალსა და შეკრებასა მისაცემელის ხარკისასა დაანებებს მისსა უგანათლებულესობასა მეფესა სრულსა შინა ნებასა და სარგებულობასა მისსა და დააყენებს მთავართა სამჴედროსა და სამოქალაქოსათა აღრევად, ვითარიცაღა იყო განწესებაჲ ერთა მათ ჰჴსენებულთა.

არტიკული მეშვიდე

მისი იგი უგანათლებულესობა მეფე, ღირს-თანამდებობითითა კრძალულებითა მიმღებელი ესოდენ მოწყალებითისა იმედოვნებისა მისისაგან იმპერატორების დიდებულებისა, აღსთქუამს თავსა[26] თჳსისა და ტომთა თჳსთათჳს: პირუწლად, რათა იყოს ნიადაგ მზაჲ სამსახურსა ზედა მისისა დიდებულებისასა მჴედრობითა თჳსითა; მეორედ, მთავართადმი რუსეთისათა, რათა იქცეოდესმცა სამარადისოჲთა მიწერმოწერითა, რაჲცაღა თჳს-ეყჳს მისისა იმპერატორების დიდებულებისასა სამსახურსა და კმა ჰყოფდეს თხოვათა მათთა და ყმათა მისის დიდებულებისათა სცჳდეს ყოველთაგან განსაცდელთა და შეიწრებათა; მესამედ, განწესებასა შინაკაცთასა (თჳსისა სამეფოჲსათა)

[26] დედანშია: თაჳსა.

ადგილთა ზედა აღყუანებასა ზედა მათსა ხარისხთა შინა ანუ აღსავალთა, რომელთამე, რათა უსაკუთრესად აჩუწნოსმცა უდიდესობაჲ მსახურებისათჳს რუსეთის იმპერიისა, ესე-ვითარსა პატივის-ცემასა ზედა მოკიდულ არს განსუწნება და ბედნიერობა ქართლისა და კახეთისა სამეფოჲსა.

არტიკული მერუჱ

დასამტკიცებელად **უ**საკუთრესისა **მ**ონარხისა კეთილ-ნებობისა მისის უგანათლებულესობისა მეფისადმი და ერთა მიმართ მისთა, და უმეტესისა შეერთებისა რუსეთისა თანა ამათ ერთმორწმუნეთა ერთა თანა, ინებებს მისი იგი დიდებულებაჲ, ვითარმედ კათოლიკოზსა ანუ უმთავრესსა არხიეპისკოპოსსა მათსა, რათა აქუნდეს ადგილი რიცხუთა შორის რუსეთისა მღუდელთ-მთავართასა მერუჱსა შინა ხარისხსა, ესე იგი არს შემდგომად **ტ**ობოლსკისა, და ყოვლად უმოწყალესობით მიუბოძებს მას ნიადაგ ტიტლოსა უწმინდესისა სინოდის ჩლენობისასა. ხოლო მართებისათჳს საქართუჱლოჲსა ეკკლესიათასა და მიწერ-მოწერთასა, თუ ვითარ სათანადო არს რუსეთისა სინოდისადმი, ამისთჳს უკუჱ დაიწერების სხუა არტიკული.

არტიკული მეცხრე

განვრცელებისათჳს მოწყალებისა თჳსისა ყმათადმი მისისა უგანათლებულესობისა მეფისათა, თავადთა და აზნაურთათჳს, განაწესებს დიდებულება იმპერატორებისა მისისა, ვითარმედ ყოველნი იგი ყოველსა შინა ყოვლისა რუსეთისა იმპერიასა იქმნებიან ესრეთ მსარგებლებელ ყოვლითა მით უპირუჱლესობითა და სარგებელითა, რომელნიცა შეეფერებიან რუსეთისა კეთილშობილთა, ხოლო უგანათლებულესობა მისი მიიღებს მადლობით ესოდენ მოწყალებითსა ყმათადმი მისთა სიმდაბლით შთამოსლუასა და შეიკრჳს წარგზავნად კარისადმი მისისა[27] დიდებულებისა ნუსხასა კეთილ-შობილთა გუართასა, რათამცა მით შესაძლებელ[28] იყოს ცნობად ნამდჳლი ზედმიწევნილებაჲ, თუ რომელსა ვითარიმე ეშესაბამების სამართალი.

არტიკული მეათე

განიწესების, ვითარმედ ყოველნი საზოგადოდ შობილნი ქართლისა და კახეთისანი შემძლებელ არიან რუსეთსა შინა დასახლებად და კუალად უკუნ-ქცევადვე დაუყოვნებელად; ხოლო ტყუჱნი, უკეთუ საჭურუჱლითა ანუ გამოჴსნითა რომლითამე თურქთაგან და სპარსთა, ანუ სხუათა ერთაგან განთავისუფლდენ, რათა განტევებულ იქმნენ ქუჱყანასა თჳსსა

[27] დედანში ჯერ პატარა ასოებით დაუწერიათ „მისისა“, მაგრამ გადაუშლიათ და კვლავ დაუწერიათ იგივე, ოღონდ დიდი ასოებით იმპერატორისადმი კრძალვის ნიშნად.

[28] დედანშია: შე შესაძლებელ.

წადილისაებრ თჳსისა. მაგრა რაჲცაღა-იგი წარგებულ არს გამოჴსნასა და მოყვანებასა ზედა მათსა, გარდაიჴადონ იგი; თუთ უკუჱ ამასვე უგანათლებულესობაჲცა მისი მეფე აღსთქუამს წმიდად აღსრულებად განჰსჯითა რუსთა ტყუჱთათჳს, რომელნიცა დატყვევებულ იქმნენ მეზობელთაგან.

არტიკული მეათერთმეტე

ვაჭრობასა ქართლისა და კახეთისასა აქუს თავისუფლებაჲ, რათა განავაჭროს სავაჭროჲ თჳსი რუსეთსა შინა და ისარგებლონ მითუჱ სამართლითა და პატივის-ცემითა, რომლითაცა მკჳდრნი რუსეთისანი სარგებლობენ; ნაცულადუჱ მისსა აღსთქუამს მეფეჲცა განწესებად თავთა მთავართა მესამზღურეთა ანუ მინისტრთა მისისა დიდებულებისათა ყოვლითა ძალითა აღსუბუქებად ვაჭრობისა რუსთასა სავაჭროთა შინა სამფლობელოთა შინა თჳსთა, ანუ მგზავრ განმვლელთა რუსთა ვაჭრობისათჳს სხუათა შინა ადგილთა. ამისთჳს რომელ გარდა ესე-გუარისა ნამდჳლსა განწესებისა და ზავისა სარგებელთათჳს ვაჭრობისათა ადგილი ქონებად შეუძლებელ არს (ესე იგი არს, სხუაგუარ ვაჭრობად შეუძლებელ არს).

არტიკული მეათორმეტე

ზავი უკუჱ ესე ანუ პირობა იქმნების საუკუნოდ, მაგრა, უკეთუ განხილულ იქმნეს რაჲმე საჭიროდ შეცუალებად, ანუ დართუად ურთიერთისათჳს სარგებელისა, აქუს მას ადგილი ორთავე კერძოთა თანჴმობისა.

არტიკული მეათსამმეტე

კმა ყოფისათჳს აწინდელისა ტრაქტატისა სათანადო არს ურთიერთას შეცუალებულ-ყოფაჲ ექუსთა თთუჱთა შინა ჴელის-მოწერითა, ანუ უკეთუ უმსწრაფლეს შესაძლებელ იყოს.

რომლისა დასარწმუნებელად ქუჱმო მომწერელთა, სრულისა ძალისა მქონებელთა, მებრ ძალისა სრულ-ძალ-მქონებლობისა მათისა მოაწერეს არტიკულთა ამათ ზედა და ამას თანა თჳსნიცა დასხნეს ბეჭედნი. თუჱსა იულისსა, დღესა 24, წელსა 1783. წმიდის გიორგის კრეპოსტი.

Павел Потемкин.[29]
თავადი იოანე ბაგრატიონი.
თავადი გარსევან ჭავჭავაძე.

АВПР, ф. Трактаты, оп. 2 (466а), д. 178, лл. 3-5. დედანი.

29 **ლუქის ბეჭდები, რომლებიც დედნის ზონარის ბოლოზეა დასმული.**

[Б. სეპარატული მუხლები]

ᲡᲔᲞᲐᲠᲐᲢᲜᲘ ᲐᲜᲣ ᲛᲯᲐᲜᲘ ᲐᲠᲢᲘᲙᲣᲚᲜᲘ

ᲡᲔᲞᲐᲠᲐᲢᲘᲡᲐ ᲐᲠᲢᲘᲙᲣᲚᲘ ᲞᲘᲠᲕᲔᲚᲘ

ჰაზრი მტკიცე მისის იმპერატორების დიდებულებისა, რათა ერთ-მორწმუნენიმცა ერისა მისისა ნი ესოდენ მჭირსითა საკრჳელითა შეერთებულნი მისისა თანა იმპერიისა ეგნენ ურთიერთარს მეგობრობასა შინა და სრულსა თანჴმობასა საშიშრად მოშურნეთა მეზობელთა მათთა და მოსაწყჳლელად შეერთებულთა ძალითა მათდა, რომელნიცა შეეხებიან ვნებად თავისუფლებასა, განსვენებასა და კეთილდღეობასა მათსა, რომლისათვის უკჳე აღიძრვის დიდებულება მისი. მისისა უგანათლებულესობისადმი მეფისა ქართლისა და კახეთისა ირაკლი თეიმურაზოვიჩისა, მიცემად მეგობრობითისა ჰაზრისა და განზრახვისა (ესე იგი რჩევისა) დაცჳსათვის მეგობრობისა და კეთილისა თანჴმობისა უგანათლებულესისა მეფისა მიმართ იმერთასა სოლომონისა განწესებისათვის ყოვლისა მის რაჲცაღა შესაძლებელ არს ოდენ ღონიერ-ყოფად, წინათვე ჰსწრობად ყოვლისა ვერ გულისჴმისსაყოფელისა, აღჰსთქუამს იმპერატორებრითა სიტყვითა თჳსითა არა თუ ოდენ შეწევნად მეცადინობითა თჳსითა ყოფისათვის ესოდენ სასარგებლოჲსა ამის საქმისა, არამედ ამას ესევითარსა ზედა მშვიდობასა და თანჴმობასა მისცემს თჳსსა თავს-მდებობასა.

უგანათლებულესობა მისი მეფე ირაკლი, მიმღებელი თანამდებობითითა მადლობითა დიდსულობასა მისისა დიდებულობისა ზრუნვისასა დაცვისათვის მეგობრობისა ერთა შორის ერთ-გჳართა და ერთ-სჯულთა, და უმაღლესსა თავსმდებობასა მისსა აღიარებს ამით, ვითარმედ ურთიერთთა საქმეთა შინა მათთა უგანათლებულესისადმი მეფისა სოლომონისა აწ და შემდგომად შერაცხს მისისა იმპერატორებისა დიდებულებასა[30] სრულიად მეშუამავლედ და განაგდებს მისისა მიერ უზენაესისა განჩინებისა ანუ განჩენისა ვერ გულისჴმის-საყოფელთა შფოთთა შორის ორთა ამათ მფლობელთა უფროს ყოვლისა მოლოდებისა გამოსრულთა.

ᲐᲠᲢᲘᲙᲣᲚᲘ ᲛᲔᲝᲠᲔ ᲡᲔᲞᲐᲠᲐᲢᲘᲡᲐ

დაცვისათვის სამფლობელოჲსა ქართლისა და კახეთისათა ყოვლით კერძო შეხებისაგან მეზობელთასა და სიმტკიცისათვის მჴედრობისა მისისა უგანათლებულესობისა მეფისა, დიდებულება იმპერატორები-

[30] დედანშია: დიდებულებჰასა.

სა მისისა აღსთქუამს შენაზუად სამფლობელოთა შინა მეფისათა ორსა სრულსა ბატალიონსა ქუჱითსა ოთხითა ზარბაზნითა, რომელთაცა პრავიანტი და საჭმელი უსიტყუთა ხარისხისაებრ მჴედრობისაგანთა მათ მიეცემის, და პრავიანტი იგი და საჭმელი უსიტყუთა სყიდულ იქმნების ნაყოფი ძლით ქუჱყანისა თანჴმობითა მისის უგანათლებულესობისათა თავისა თანა მესამზღვრისა მთავრისა დადებულითა ფასითა.

არტიკული მესამე სეპარატისა

დროსა ბრძოლისასა უთავესი იგი მთავარი მესამზღვრე მისისა იმპერატორების დიდებულებისასა კერძოჲთ ნიადაგ სრულისა ძალისა ქონებად თანა-მდებ არს, რათა უგანათლებულესობასა მისსა მეფესა ქართლისა და კახეთისასა ეთანჴმოსცა და დასდუას ჰაზრი შეწევნისათჳს თქმულთა მათ ქუჱყანათა და წინა-აღმდგომისა მტერთასა მოქმედებისათვის, რომელიცა არა სხუჱბრ, არამედ ვითარცა საერთოდ მტრად შერაცხუად სათანადო არს. ამას თანა განიწესების ესეცა, ვითარმედ: უკეთუ რაოდენიმე მჴედრობა ქართლისა და კახეთისა ჴმარებულ იქმნეს სამსახურისათჳს მისისა იმპერატორების დიდებულებისასა გარეგან საზღუართა მათთა, მაშინ განიჩინების მათთჳს შესანახავი სრული, თანასწორი მისისა დიდებულებისა მჴედართა.

არტიკული მეოთხე სეპარატისა

დიდებულება იმპერატორებისა მისისა აღსთუამს, რათა დროსა ბრძოლისასა იჴმაროსმცა ყოველი შემძლებელობაჲ მეცადინობისა ღონითა საჭურუჱლისათა, ხოლო დროსა მშვიდობისასა დაზავებისა მიერ უკმო-ქცევისათჳს ქუჱყანისა და ადგილთა მტერთაგან ქონებულთა და ძუჱლადვე სამეფოჲსა მიმართ ქართლისა და კახეთისა შერაცხილთა, ესენი უკუჱ დაშთებიან სამფლობელოდ მუნებურთა მეფეთა საფუძუჱლსა ზედა თქმულთა ჰაზრთასა, რომელნიცა ითქუნენ მფარუჱლობისათჳს და უზენაესისა ჴელმწიფებისა ყოვლისა რუსეთისა იმპერატორთა.

ამათ სეპარატის არტიკულთა აქუსთ ესევითარივე ძალი, ვითარმცა თჳთ ზემო წერილნი იგი ტრაქტატნი ზემო წერილისაებრ ლექსითი-ლექსად შემოყუანილ-ქმნილ იყუნენ, რომლისათჳსცა სრულ-ყოფასა ამისსა, იგივე პაემანი აქუს შეცუალებასა ზედა ანუ დართუასა.

რომლისა დასარწმუნებელად ქუჱმო მომწერელთა სრულისა ძალისა მქონებელთა, მებრ ძალისა სრულ-ძალ-მქონებლობისა მათისა, მოაწერეს არტიკულთა ამათ ზედა და ამას თანა თჳსნიცა დაჰსხნეს ბეჭედნი. თუჱსა

იულისსა, დღესსა 24, წელსა 1783. წმიდის გიორგის კრეპოსტი.

Павел Потемкин.[31]
თავადი იოანე ბაგრატიონი.
თავადი გარსევან ჭავჭავაძე.

АВПР, ф. Трактаты, оп. 2 (466а), д. 178, л. 6. დედანი.

[B. ერეკლეს ფიცის ნიმუში]

სახე, რომლისაებრ უგანათლებულესობა მისი **მ**ეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი თეიმურაზოვიჩი ჰყოფს ფიცითსა აღთქმასა ერთგულობასა ზედა მისისა იმპერატორების დიდებულებისასა თუთმპყრობელისა ყოვლისა რუსეთისასა და აღსარებასა **მ**ფარუწლობისა და უზენაესისა ჴელმწიფებისა იმპერატორთასა **მ**ეფეთა ზედა **ქ**ართლისა და **კ**ახეთისათა.

მე უკუჱ ქუჱმო ჴჴსენებული აღუსთქუამ და ვფიცავ ამას **ყ**ოვლისაშემძლებელითა ღ~თითა, წინაშე წმინდისა სახარებისა მისისა, ვითარმედ მნებავს და თანა-მდებცა ვარ მისისა იმპერატორების დიდებულებისასა **ყ**ოვლად **უ**ბრწყინვალესისა და **უ**მპყრობელესისა[32] დიდისა ჴელმწიფისა იმპერატრიცაჲსა და თუ**თ**მპყრობელ**ი**სა ყოვლისა რუსეთისა ეკატირინა ალექსივნაჲსა და მისისა **ყ**ოვლად საყუარელისა ძისა, **ყ**ოვლად **უ**ბრწყინუალესისა ჴელმწიფისა **ც**ესარევიჩისა და დიდისა **კ**ნიაზისა პავლე პეტროვიჩისა, **ყ**ოვლისა **რ**უსეთისა **ს**აიმპერატოროჲსა **ტ**ახტისა ჰსჯულიერისა მემკვიდრისა და ყოველთა მაღალთა მოსაყდრეთა მის ტახტისათა, რათა ვიყო ერთგულ სარწმუნო და კეთილისმწადნელ, აღუარებ სახელითა ჩემითა, მემკუდრეთა და მენაცუულეთა ჩემთა და ყოველთა სამეფოთა და სამფლობელოთა ჩემთა საუკუნოდ უმაღლესსა მფარუწლობასა და **უ**ზენაესსა ჴელმწიფებასა მისისა იმპერატორების დიდებულებისასა და ყოველთა მაღალთა **მ**ოსაყდრეთა მისთასა ჩემ ზედა და მოსაყდრეთა ჩემთა ქართლისა და კახეთისა მეფეთა ზედა, რომლისაცა შედგომითა განვაგდებ ყოველსა ჩემ ზედა და სამფლობელოთა ჩემთა ზედა, ვითართამე მისაღებელთა ტიტლოთა ანუ წინადადებათა ვითარისამე უფლებისა ანუ ჴელმწიფების სხვათა ჴელმწიფეთა და მპყრობელთასა, და უარ-ვყოფ მფარუწლობასა მათსა, შევიკრვი წმინდითა ქრისტეანებრითა სჳნდისითა ჩემითა, ვითარმედ მტერთა **რ**უსეთისა

---

[31] **ლუქის ბეჭდები, რომლებიც დედნის ზონარის ბოლოზეა დასმული.**

[32] **დედანშია: უმპყრობელესისა.**

საჴელმწიფოჲსათა ვრაცხდე საკუთრად მტრად ჩემდა, ვითარმედ ვიყო მორჩილ და მზა ყოველსა შინა დროსა, სადაცა სახმარ ვიყო მსახურებასა შინა მისისა იმპერატორების დიდებულებისასასა და ყოვლისა რუსეთისა სახელმწიფოჲსასა, და ამას შინა ყოვლითურთ არა შევიწყალო სიცოცხლე ჩემი ვიდრე უკანასკნელ წუეთადმდე სისხლისა, სამხედროთა და სამოქალაქოთა მისისა დიდებულებისა მთავართა მიმართ და მსახურთა ვიქცეოდე უმწუერვალესითა თანჴმობითა. და უკეთუ ვითარიმე საწყენი სარგებელისა და დიდებისა მისისა დიდებულებისა და მისის იმპერიისა ვჰსცნა საქმეჲ ანუ ჰაზრი, მყის განვაცხადო იგი. მოკლედ უკუე ვიტყჳ: ესრეთ ვიქცეოდე, ვითარცა ერთმორწმუნე რუსეთისა ერთადმი და შეკრულებისა ძლით ჩემისა განჰსჯითა მფარუელობისა და უზენაესისა ჴელმწიფებისა მისის იმპერატორების დიდებულებისათა შესაბამ და თანამდებობით. ხოლო დასასრულ ჩემისა ამის ფიცისა ამბორს-უყოფ სიტყუასა და ჯუარსა მაცხოვრისა ჩემისასა, ამინ.

მსახურებს სახე ესე ყოფადთაცა შ~ა შემდგომთა მეფეთა ქართლისა და კახეთისათა ყოფისათჳს ფიცითისა აღთქმისა მეფობად მომავალთა, ოდეს-იგი მიიღებენ დამტკიცებითსა წიგნსა, დროშათა და ინვესტიტურთა, ბოძებულთა **რ**უსეთისა **ს**აიმპერატოროჲსაგან **კ**არისა.

რომლისაცა დასარწმუნებელად ქუემო მომწერელთა სრულისა ძალისა მქონებელთა, მებრ ძალისა სრულძალ-მქონებლობითა მოვაწერეთ სახესა ამას ზედა და დავბეჭდეთ ბეჭდითა ჩუენითა. თუესა იულისსა, დღესა 24, წელსა 1783. წმიდის გიორგის კრეპოსტი.

Павел Потемкин.[33]
თავადი იოანე ბაგრატიონი.
თავადი გარსევან ჭავჭავაძე.

АВПР, ф. Трактаты, оп. 2 (466а), д. 178, л. 8. დედანი.

[Г. დამატებითი მუხლი]

ႸႤႱႠႱႰႭႳႪႤႡႤႪႨ ႠႰႲႨႩႭႳႪႨ[34]

Ⴜინათგან Ⴋეფენი Ⴕართლისა და Ⴉახეთისანი ძუელით დროთგან იგვრგვნოსნებიან Ⴑამეფოთა Ⴂვრგვნითა და იცხებულებიან Ⴑამეფოსა ზედა Ⴜმიდითა Ⴋირონითა, ამისთჳს ႫႨႱႨ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႨႱ ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႠ[35]

[33] ლუქის ბეჭდები, რომლებიც დედნის ზონარის ბოლოზეა დასმული.
[34] შესასრულებელი არტიკული.
[35] მისი იმპერატორების დიდებულება.

სახელითა ႧჃႱႨႧႠ[36] და მონაცჳლეთა თჳსისა ႱႠႨႫႮႤႰႠႲႭႰႭႱႠ[37] Ⴒა-ხტისათა, არა ოდენ ყოვლად უმოწყალესობით ნება-ჰსცემს მოჴსენებულთა Ⴋეფეთა ჴმარებასა ამის სამღჳდელოსა Ⴜესისასა, არამედ კვალად უმეტეს-სა დამტკიცებასა უსაკუთრესისა თჳსისა კეთილ-ნებობისასა უბოძებს მათ, გარდა სხჳათა ნიშანთა ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႳႪႧႠ[38] Ⴈნვესტიტურათა Ⴑამე-ფოთა პირობათა შინა დადებულთა ჩჳეულებითსაცა Ⴑამეფოსა Ⴂჳრგჳნსა, Ⴐომელსაცა ვითარცა ႫႨႱႨ ႱႨႫႠႶႪႤ[39] აწ Ⴋფლობელი Ⴋეფე Ⴈრაკლი მეორე ჴხარებულ ჰყოფს, ეგრეთვე Ⴓგანათლებულესნიცა მონაცჳლენი Ⴋისნი სათანადო არიან Ⴂჳრგჳნოსნებად.

ႫႨႱႨ ႱႨႫႠႶႪႤ ႫႤႴႤ ႨႰႠႩႪႨ[40] ამას Ⴓმაღლესსა მოწყალებასა ႫႨႱႨႱ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱ ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႨႱႠႱႠ[41] ღირს თანა-მდებო-ბითითა კეთილ-ნებობითა და მადლობითა მიმღებელი აღჰსთქჳამს სახელ-ითა თჳსითა და Ⴋენაცჳლეთა თჳსთათა, რომელ წესსა ამას სამღჳდელოსა Ⴋენაცჳლეთა მათ Ⴐუსისა Ⴑამეფოსათა Ⴂჳრგჳნოსნებასა და Ⴚხებასა არა უწინარეს სრულ-ჰყოფენ, ვიდრემდის არა ჰყონ ტრაკტატით განწესებული ფიცი ერთგულებასა ზედა ႷႭႥႪႨႱႠ ႰႳႱႤႧႨႱ ႱႠႨႫႮႤႰႠႲႭႰႭႱ[42] Ⴒახტისასა და არ მიიღონ დასამტკიცებელი ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႳႪႨ[43] Ⴜერილი და Ⴈნვესტიტური.

Ⴀრტიკულნი ესე შესარაცხჳელ არიან ყოფად შესაბამად რიცხჳსადმი სხჳათა ტრაკტატსა შინა მდებარეთასა Ⴐომლისაცა დასამტკიცებელად სრულის ძალის მქონებელთა დამტკიცებისადმი ტრაკტატისა მის, მო-ცემულითა მათდა სრულ-ძალ-მქონებლობითა მოაწერეს და ბეჭდებითა თჳსითა დაამტკიცეს Ⴑამეფოსა Ⴕალაქსა Ⴒფილისს, Ⴈანუარს 24 დღესა, 1783 წელსა.

Павел Потемкин.[44]

თავადი იოანე ბაგრატიონი.

თავადი გარსევან ჭავჭავაძე.

АВПР, ф. Трактаты, оп. 2 (466а), д. 178, л. 7. დედანი.

---

36 თჳსითა.

37 საიმპერატოროსა.

38 იმპერატორულთა.

39 მისი სიმაღლე.

40 მისი სიმაღლე მეფე ირაკლი.

41 მისის იმპერატორების დიდებულებისასა.

42 ყოვლისა რუსეთის საიმპერატოროს.

43 იმპერატორული.

44 ლუქის ბეჭდები, რომლებიც დედნის ზონარის ბოლოზეა დასმული.

№ 7

1784 წ. იანვრის 24. – გეორგიევსკის ტრაქტატის სარატიფიკაციო სიგელი (რატიფიცირებული ტექსტი) საქართველოს მხრივ

[A. პრეამბულა, 13 ძირითადი მუხლი, ფიცის ნიმუში და ერეკლეს მიერ მათი რატიფიკაცია]

Ⴗ~Ⴃ ႳႢႠႬႠႧႪႤႡႳႪႤႱႨ ႳႧჃႧႫႮႷႰႭႡႤႪႤႱႨ ႣႨႣႨ ჀႤႪႫႼႨႴႤ ႨႫႮႤႰႠႲႰႨႺႠ ႤႩႠႲႨႰႨႬႠ ႠႪႤႵႱႨႥႬႠ.[45] Ⴗოვლისა Ⴐუსეთისა: Ⴋოსკოვისა, Ⴉიევისა, Ⴅლადიმირისა, Ⴌოვოღოროდისა, Ⴋეფა Ⴗაზანისა, Ⴋეფა Ⴀსტრახნისა, Ⴋეფა Ⴑიბირისა, Ⴤელმწიფა Ⴎსკოვისა და Ⴃიდი Ⴋთავრინა Ⴑმოლენსკისა, Ⴋთავრინა Ⴄსტლანდიისა, Ⴊიფლანდიისა, Ⴉორელისა, Ⴇვერისა, Ⴈუღორსკისა, Ⴎერმსკისა, Ⴅიატსკისა, Ⴁოლღარისა და სხუათა Ⴤელმწიფა და Ⴃიდი Ⴋთავრინა Ⴌოვოღოროდის Ⴌიზოვისა Ⴕუეყანათა, Ⴙერნიგოვისა, Ⴐეზანისა, Ⴐოსტოვისა, Ⴈაროსლავისა, Ⴁელაოზერისა, Ⴓდორისა, Ⴓბდორისა, Ⴉონდიისა და ყოვლისა Ⴙრდილოეთის კერძოთა Ⴋბრძანებელი და Ⴤელმწიფა Ⴈვერიისა Ⴕუეყანისა, Ⴕართლისა და Ⴑაქართუელოსა Ⴇავადთა და Ⴗაბართოს Ⴕუეყნისა, Ⴙერქეზთა, და Ⴋთიურთა Ⴇავადთა და სხუათა Ⴋემკჳდრე Ⴤელმწიფე და Ⴋფლობელი. Ⴈრაკლი მეორე წყალობითა Ⴖ~ისათა და **ႧႵႳႤႬႨႱ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႨႱ ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႨႱႠ**[46] კეთილნებობითა Ⴋეფე Ⴕართლისა, Ⴋეფე Ⴉახეთისა, Ⴋემკჳდრე Ⴋფლობელი Ⴑამცხე-Ⴑაათაბაგოსი, Ⴋთავარი Ⴗაზახისა, Ⴋთავარი Ⴁორჩალოსა, Ⴋთავარი Ⴘამშადილისა, Ⴋთავარი Ⴉაკისა, Ⴋთავარი Ⴘაქისა, Ⴋთავარი Ⴘირვანისა, Ⴋფლობელი და Ⴋბრძანებელი Ⴁანჯისა და Ⴄრევნისა.

ႧႵႳႤႬႫႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱႠ ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႠႫႠႬ[47] მიიღო ყოვლად უმოწყალესობით თხოვა ჩუენი Ⴓსამღუდელოესისადმი Ⴑაყდრისა **ႧႵႳႤႬႨႱႠ**[48] მორთმეული მიღებისათჳს Ⴙუენისა და Ⴋონაცუალეთა Ⴙუენთასა ყოვლითა Ⴑამეფოთა და სამფლობელოთა Ⴙუენითა Ⴗ~დ-უმაღლესსა მფარუელობასა შინა **ႧႵႳႤႬႨႱႠ**[49] და Ⴋენაცულეთა Ⴑაყდრისა **ႧႵႳႤႬႨႱ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱႠႧႠ**[50] აღსარებითა კერძოჲთ Ⴙუენით Ⴓზენაესისა Ⴤელმწიფებისა Ⴗოვლისა Ⴐუსეთისა **ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႧႠႱႠ**[51]

---

[45] ყ~დ უგანათლებულესი უთჳთმპყრობელესი დიდი ჴელმწიფე იმპერატრიცა ეკატირინა ალექსივნა მპყრობელი.

[46] თქუენის იმპერატორების დიდებულებისა.

[47] თქუენma imperatorebisa didebulebaman.

[48] თქუენისა.

[49] თქუენისა.

[50] თქუენის იმპერატორებისათა.

[51] იმპერატორთასა.

Ⴋეფეთა ზედა Ⴕართლისათა და ყოველთა ზედა სამფლობელოთა მათთა, Ⴋონარხობითითა ႧႵႭჃႤႬႨႧႠ[52] Ⴙუენდამო წყალობითა და მოწყალებითა ინებეთ დამტკიცება ახლითა წინდითა, რომელიცა დამტკიცდა ႧႵႭჃႤႬႨႱ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱႠ[53] სრულის ძალის მქონებელისაგან და Ⴙუენ მიერთა სრულის ძალის მქონებელთაგან დღესასწაულობითითა პირობითა, რომელნიცა არიან აქა შემოხმულ ლექსითი-ლექსად.

სახელითა Ⴋ̃ისა Ⴛ̃ისა შემძლებელისა, Ⴄრთისა Ⴑამ-წმიდაობასა შინა Ⴃიდებულისათა!

Ⴀდრითგან ერთ-მორწმუნეობამან ყოვლისა Ⴐუსეთისა Ⴈმპერიისათანა Ⴕართუელთამან ჰმსახურა Ⴋფარუელობითა, შემწეობითა მარად შესავედრებელობითა მათ ერთათა და ႭჃგანათლებულესთა მათთა მფლობელთათა წინა-აღმდგომად მაჭირუებელთა, რომელთაცა ქუეშე შემვრდომ იყუნეს იგინი მეზობელთაგან თჳსთა; Ⴋფარუელობამან ყოვლისა Ⴐუსეთისა ႧჃႧႫႮႷႰႭႡႤႪႧႠႫႠႬ[54] Ⴋეფეთა მიმართ საქართუელოჲსათა, ნათესავთა და ყმათა მათდამი მინიჭებულმან გამოიყუანა მოკიდულებაჲ იგი უკანასკნელთა ამათ პირუელთა ამათგან, რომელიცა უფროსღა იჩუენების Ⴐუსეთისა ႱႠႨႫႮႤႰႠႲႭႰႭჂႱႠ[55] Ⴒიტლოჲსაგან. Ⴀწ ბედნიერად Ⴋმეფობმან ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱႠ ႫႨႱႨႱႠ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႠႫႠႬ [56]ცხად უყო ერთა ამათ ნამდჳლითა სახითა მონარხობითი ႧჃႱႨ[57] კეთილ-ნებობაჲ და დიდ-სულობითი მზრუნუელობაჲ კეთილობისათჳს მათისა, ႧჃႱႨႧႠ[58] ძლიერითა მეცადინეობისა დართჳთა განთავისუფლებისათჳს მათისა უღლისაგან მონებისა და საყუედრელისაგან ტყუედ მიჰყიდისა ვაჟთა და ქალთასა, რომლისაცა რომელნიმე ერნი ამათგანნი მიცემად შეკრულ იყუნეს, და განაგრძელებს ႧჃႱႱႠ[59] Ⴋონარხობითსა მოხედუასა მფლობელთა მათთადმი, — Ⴑაზრითა ამით სიმდაბლედ შთამოსრულმან თხოვასა ზედა ႭჃგანათლებულესისა მეფისა Ⴕართლისა და Ⴉახეთისა Ⴈრაკლი Ⴒეიმურაზოვიჩისა, რომელიცა მოღებულ იქმნა Ⴒახტისადმი ႫႨႱႨႱႠ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱႠ[60] მიღებისათჳს ყოვლითა Ⴋემკჳდრითა და Ⴋენაცუალითა თჳსითა და Ⴗოვლითა სამეფოჲთა და სამფლობელოჲთა თჳსითა Ⴋონარხობითსა მფლობელობასა ქუეშე ႫႨႱႨႱႠ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱႠႱႠ[61] და Ⴋაღალთა Ⴋემკჳდრეთა

---

[52] თქუენითა.

[53] თქუენის იმპერატორების დიდებულებისა.

[54] თჳთმპყრობელთამან.

[55] საიმპერატოროჲსა.

[56] იმპერატორებისა მისისა დიდებულებამან.

[57] თჳსი.

[58] თჳსითა.

[59] თჳსსა.

[60] მისისა დიდებულებისა.

[61] მისისა დიდებულებისასა.

ႫႨႱႧႠ[62] და Ⴋოსაყდრეთა ႭჃზენაეს Ⴞელმწიფედ აღსარებითა Ⴗოვლისა Ⴐუსეთისა ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႧႠ[63] Ⴋეფეთა ზედა Ⴕართლისა და Ⴉახეთისათა, Ⴗ~დ ႭჃმოწყალესობით ინება აღდგინება და დამტკიცებაჲ Ⴋეგობრობითისა Ⴎირობისა ჰჴსენებულისადმი ႭჃგანათლებულესისა Ⴋეფისა, რ~ლისაცა ღონედ ერთკერძო ႭჃგანათლებულესობა მისი სახელითა თჳსითა და თჳს-თა მენაცჳლეთათა აღიარებს ႭჃზენაესსა Ⴞელმწიფებასა და Ⴋფარჳჱლო-ბასა ႫႨႱႨႱႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱ ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႨႱႠႱႠ[64] და მაღალთა Ⴋოსაყდრეთა ႫႨႱႧႠ[65] მფლობელთა ზედა და ერთა სამეფოჲსა Ⴕართლისა და Ⴉახეთისათა, და სხჳათა Ⴑამფლობელოთა შესაბამთა მათდამი, რათა დანიშნულ ჰყოს (სამეუფოჲთა) Ⴃღესასწაულობითა და ნამდჳლითა ხატითა შეკრულებაჲ თჳსი, განჰსჯითა ყოვლისა Ⴐუსეთისა Ⴈმპერიისა თანა; Ⴞ~[66] მეორით კერძო ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႠჂ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱႠ ႫႨႱႨႱႠ[67] ესრეთვე შემძლებელ არს, რათა დანიშნულ ჰყოს Ⴃღესასწაულობით, თუ ვითარი აღმატებულებაჲ და სარგებელი მიენიჭების Ⴋოწყალისა და Ⴛლიერისა Ⴋარჯუჱნისაგან ႫႨႱႨႱႠ [68]ჰჴსენებულთა Ⴍრთა და ႭჃგანათლებულესთა მფლობელთა მათთა.

Ⴃასამტკიცებლად ესევითარისა პირობისა ინება ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႠႫႠႬ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱႠ ႫႨႱႨႱႠႫႠႬ[69] სრულისა ძალისა ქონებად ႭჃგანა-თლებულესი Ⴉნიაზი Ⴈმპერიისა Ⴐრომაულისა Ⴂრიგორი Ⴀლექსანდროვიჩი Ⴎოტემკინი, მჴედართა თჳსთა Ⴂენერალ-ანშეფი, მბრძანებელი სუბუქისა ცხენოსნისა განჰსწავლულისა და განუსწავლელისა, და სხჳათა მრავალთა სამჴედროთა ძალთა, Ⴑენატორი, Ⴑახელმწიფოჲსა Ⴑამხედროჲსა Ⴉოლ-ლეღიის Ⴅიცე-პრეზიდენტი, Ⴀსტრახნისა და Ⴑარათოვისა, Ⴀზოვისა და Ⴌოვაროსსიისა მოადგილე Ⴞელმწიფისა, Ⴂენარალ-ადუტანტი ႧႭჃႱႨ[70] და Ⴃეისტვიტელნი Ⴉამერღერი, Ⴉავალერ-ღჳარდიისა Ⴉორპუსისა Ⴎორუთჩი-კი, Ⴊეიბ-ღვარდიისა Ⴎრეობრაჟენის Ⴎოლკისა Ⴎოდპოლკოვნიკი, ႭჃპი-რჳჱლესი Ⴋთავარი Ⴎალატისა Ⴑასაჭურჳჱლოჲსა ჴელოვნებისა, Ⴉა-ვალერი Ⴍრდენთა Ⴜ~ისა Ⴋოციქულისა Ⴀნდრეასი, Ⴀლექსანდრე Ⴌევსკისა, Ⴑამჴედროსა Ⴜ~ისა დიდისა მოწამისა Ⴂიორგისა და Ⴜ~ისა Ⴋოციქულთა სწორისა Ⴅლადიმირისა დიდთა ჯჳართა, Ⴉოროლთა Ⴎრუსიისა შავისა და Ⴎოლშისა თეთრისა Ⴀრწივისა, და Ⴜ~ისა Ⴑტანისლავისა, Ⴘჳეციისა სერაფიმ-თა, Ⴃატსკისა Ⴑპილოჲსა და Ⴂოლსტინიისა Ⴜ~ნა Ⴀნნასი, — ესევითარითა

[62] **მისთა.**

[63] **იმპერატორთა.**

[64] **მისისა იმპერატორების დიდებულებისასა.**

[65] **მისთა.**

[66] **ხ[ოლო].**

[67] **დიდებულებაჲ იმპერატორებისა მისისა.**

[68] **მისისა.**

[69] **დიდებულებამან იმპერატორებისა მისისამან.**

[70] **თჳსი.**

Ⴞელმწიფებითა, რათა არყოფასა მუნ თჳსსა აღირჩიოსმცა ნებითა თჳსითა სრულისა ძალისა მქონებელად ვისიცა კეთილად განჰსაჯოს მან; რომელმან რომლისათჳს აღირჩია და სრულისა ძალისა მქონებელ ჰყო Ⴋაღალ-მსჳლელი ႭჃფალი ႫႨႱႨႱ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႭႡႨႱႠ[71] Ⴀრმიის Ⴖენარალ-პორუჩიკი, Ⴀსტრახნის Ⴖუბერნიის მჴედრობისა მოკამანდე, ႫႨႱႨႱ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႭႡႨႱ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱႠ[72] Ⴃეისტვიტელნი Ⴉამერ-ღერი და Ⴍრდენთა Ⴐუსეთისათა Ⴜმიდათა Ⴀლექსანდრე Ⴌევსკისა, Ⴇავადის Ⴅლადიმირისა პირველისა ხარისხისა სამჴედროს Ⴃიდის Ⴋოწამისა და ძლევაშემოსილისა Ⴂიორგისა და Ⴖოლშტინიისა Ⴜმიდისა Ⴀნნას Ⴉავალერი Ⴎავლე Ⴎოტემკინი, Ⴞ҃[73] ႭჃგანათლებულესობამ Ⴕართლისა და Ⴉახეთისა Ⴋეფისა Ⴈრაკლი Ⴇეიმურაზოვიჩისამან აღირჩია და სრულისა ძალისა მქონებელ ჰყჳნა კერძოჲთ თჳსით Ⴁრწყინვალენი Ⴇავადნი: მჴედრობისა თჳსისა მემარცხენე სარდარი და ႭჃმთავრესი თან-განმზრახი Ⴅრევნისა საქმეთა Ⴇავადი Ⴈოანე Ⴉონსტანტინოვიჩი Ⴁაგრატიონი და მისისავე ႭჃგანათლებულესობისა მანდატურთ-უხუცესი და ზედა-მხედჳლი Ⴗაზახისა Ⴉნიაზ Ⴂარსევან Ⴐევაზოვიჩი Ⴙავჭავაძე. Ⴞსენებულთა მათ, სრულისა ძალისა მქონებელთა და შეწევნითა Ⴖ҃ისათა საქმისა მიმართ მიწევნულთა, ურთიერთარს ნაცჳლის-მგებელთა სრულისა ძალის მქონებელობისა მიერ, მებრ ძალისა მათისა, დაადგინეს და დაამტკიცეს, და მოაწერეს შემდგომთა Ⴀრტიკულთა ანუ Ⴜევრთა:

Ⴀრტიკული პირჳლი

ႭჃგანათლებულესობაჲ მისი, Ⴋეფე Ⴕართლისა და Ⴉახეთისა, Ⴑახელითა თჳსითა, Ⴋემკჳდრეთა და Ⴋენაცჳლეთა თჳსთა Ⴃღესასწაულობით უკუჰსთქჳამს ყოველსა Ⴅალობასა, ანუ ვითარ სამე Ⴒიტლოსა ყოვლისაგან მოკიდულებისა Ⴑპარსთასა, ანუ სხჳათა Ⴋყრობელთასა და ამით ცხად-ჰყოფს წინაშე პირსა ყოველისა Ⴑოფლისასა, ვ҃დ არა შეჰრაცხს იგი თჳს ზედა და Ⴋენაცჳლეთა თჳსთა ზედა სხჳასა Ⴇუთ-მპყრობელსა, თჳნიერ ႭჃზენაესისა Ⴞელმწიფებისა და Ⴋფარჳლობისა ႫႨႱႨႱႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱႠ[74] და Ⴋაღალთა ႫႨႱႧႠ[75] Ⴋემკჳდრეთა და Ⴋენაცჳლეთა საიმპერატოროჲსა Ⴒახტისა ყოვლისა Ⴐუსეთისათა, აღმთქმელი Ⴒახტისა მის ერთგულებისა და მზა-ყოფისა შეწევნისათჳს სარგებელისა Ⴑაჴელმწიფოჲსა (Ⴐუსეთისა) ყოველსა შინა

[71] მისის დიდებულების იმპერატორობისა.

[72] მისის იმპერატორობის დიდებულებისა.

[73] ხ[ოლო].

[74] მისისა იმპერატორების დიდებულებისა.

[75] მისთა.

შემთხუწვასა და დროსა, სადაცა ესე ითხოვებოდეს მისდამი.

ჩრტიკული მორე

ႣႨႣႤႡႭႳႪႤႡႠ ႨႫႩႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱႠ ႫႨႱႨႱႠ[76] მიმღებელი ႭႳგა-ნათლებულესობისაგან Ⴋისისა ესოდენისა უზაკუწლისა აღთქმისა, აღჰ-სთქუამს თანაჰსწორადღუწ და იმედეულ ჰყოფს ႨႫႩႤႰႠႲႭႰႤႡႰႨႧႠ[77] სიტყჳთა ႧႳႱႨႧႠ[78] თავისა ႧႳႱႨႱႠႧႳႱ[79] და მოსაყდრეთა ႧႳႱႧႠႧႳႱ,[80] ვ˜დ Ⴋოწყალება და Ⴋფარუწლობა ႧႳႱႨ[81] ႭႳგანათლებულესთა Ⴋეფეთა Ⴕართლისა და Ⴉახეთისათა არაოდეს მიეღების, რომლისაცა დასამტ-კიცებელად ႣႨႣႤႡႭႳႪႤႡႠ ႫႨႱႨ[82] აძლევს Ⴈმპერატორებრსა თავს-მდებობასა ႧႳႱႱႠ[83] მრთლად (და დაუკლებელად) დაცუასა ზედა აწინდ-ელთა Ⴑამფლობელოთა Ⴋისისა ႭႳგანათლებულესობისა Ⴋეფისა Ⴈრაკლი Ⴇეიმურაზოვიჩისათა და წინა-დაჰსდებს განვრცელებასა ესევითარისა თავს-მდებობისასა ესე გუარსა ზედა სამფლობელოსა, რათა, რომელნიცა წარმდინარეობასა შინა დროთასა გარემოებითა და განრჩევითითა ხატითა შესაბამად სამფლობელოჲსა Ⴋისისა იპოვებიან, პოვნილნი იგი Ⴑამფლო-ბელოჲსა მისისა მიმართ დაიმტკიცებიან.

ჩრტიკული მესამე

Ⴂანცხადებასა შინა ამის უზაკუწლობისასა ვითარითაცა ხატითა ႭႳგანათლებულესობა Ⴋისი Ⴋეფე Ⴕართლისა და Ⴉახეთისა აღიარებს ႭႳზენაესსა Ⴞელმწიფებასა და Ⴋფარუწლობასა ყოვლისა Ⴐუსეთისა Ⴈმპერატორთასა, განიწესების ვ˜დ: ჰჴსენებულნი იგი მეფენი ოდეს-იგი მიიწევიან Ⴋემკჳდრეობით Ⴑამეფოსა ზედა მათსა, მჰსწრაფლ აუწყებდენ ამისთჳს Ⴉარსა Ⴑაიმპერატოროსა Ⴐუსეთისასა და ითხოვდენ Ⴃესპანთა Ⴇჳსთა მიერ Ⴑამეფოსა ზედა Ⴇჳსსა Ⴈმპერატორებრსა დამტკიცებასა Ⴈნ-ვესტიტურისა წერილთა, (ესე იგი არს) Ⴂოვრაყი ანუ Ⴃროშა ყოვლისა Ⴐუსეთისა Ⴂერბითა, მქონებელი საშუალ თჳსსა ჰჴსენებულთა Ⴑამეფოთა Ⴂერბისა, Ⴞრმალი, Ⴉუწრთხი Ⴑაბრძანებელი, Ⴋანტია, ანუ Ⴜარმოსასხ-

[76] დიდებულება იმპერატორებისა მისისა.
[77] იმპერატორებრითა.
[78] თჳსითა.
[79] თჳსისათჳს.
[80] თჳსთათჳს.
[81] თჳსი.
[82] დიდებულება მისი.
[83] თჳსსა.

მელი Ⴗარყუმისა. Ⴌიშანნი ესე ანუ Ⴃესპანთა ერწმუნების, ანუ Ⴋესამზღურეთა Ⴋთავართა ძლით მიიწევის Ⴋეფისადმი, რომელიცა მიღებასა ზედა მუნ დაჰსწრებითა Ⴐუსეთისა Ⴋინისტრისათა თანა-მდებ-არს, რათა იფიცოს Ⴃღესასწაულობით ერთ-გულებისათჳს და გულს-მოდგინებისა Ⴈმპერიისა Ⴐუსეთისა და Ⴓზენაეს შერაცხჳსათჳს Ⴞელმწიფობისა და Ⴋფარველობისა ყოვლისა Ⴐუსეთისა Ⴈმპერატორთასა ესევითარითა ხატითა, ვითარცა დადებულ არს ფიცი იგი Ⴀრტიკულთა ამათ თანა, Ⴜესი ესე თანა-აძს აღსრულებად Ⴗ~დ Ⴓგანათლებულესსა Ⴋეფესა Ⴕართლისა და Ⴉახეთისასა Ⴈრაკლის Ⴇეიმურაზოვიჩისა.

Ⴀრტიკული მეოთხე

Ⴃამტკიცებისათჳს, ვ~დ ჰაზრი Ⴋისისა Ⴓგანათლებულესობისა განჰს-ჯითა ესოდენ მჭირსისა შეერთებისა ყოვლისა Ⴐუსეთისა Ⴈმპერიისა თანა და აღსარებისათჳს Ⴓზენაესისა Ⴞელმწიფებისა Ⴗ~დ უუბრწყინუალესისა ამის Ⴈმპერიისა Ⴋფლობელთასა, ვ~დ არიან უზაკუჱლ, აღჰსთქუამს Ⴓგანათლებულესობაჲ მისი, რათა უწინარეს თანჴმობისა Ⴓპირუჱლესისა Ⴋესამზღურისა Ⴋთავრისა და Ⴋინისტრისა ႫႨႱႨႱ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႨႱ ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႨႱႠ[84] ჰრწმუნებულისა არა აქუნდეს მიწერ-მოწერაჲ გარემოთა Ⴋფლობელთა მიმართ, Ⴞ~[85] ოდეს-იგი მოვალნ[86] მათ მიერ Ⴃესპანნი ანუ Ⴜერილნი, ჰყოფს განზრახუასა Ⴓპირუჱლესისა მიმართ Ⴋესამზღურისა Ⴋთავრისა და Ⴋინისტრისა ႫႨႱႨႱႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႨႱ ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႨႱႠႱႠ[87] უკუნ-ქცევისათჳს Ⴃესპანთასა და შესაფერისათჳს სიტყჳს-გებისა Ⴋფლობელთა მათდამი.

Ⴀრტიკული მეხუთე

Ⴐათა ადჳლად აქუნდესმცა ყოველივე იგი საჭიროჲ მიწერ-მოწერაჲ და თანჴმობაჲ Ⴐუსეთისა საიმპერატოროჲსა Ⴉარისა თანა, ჰსურს ამისთჳს Ⴓგანათლებულესობასა მისსა მეფესა Ⴈრაკლის, რათა ჰყუჱსმცა წინაშე Ⴉარისა მის Ⴋინისტრი ანუ Ⴐეზიდენტი; Ⴞ~ ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႨႱႠ ႫႨႱႨႱႠ[88] მოწყალებით მიმღებელი მისი აღჰსთქუამს,[89] ვითარმედ იგი Ⴉარსა ზედა მისსა მიღებულ იქმნების Ⴐიცხუსა შინა სხუათა Ⴋფლობელთა Ⴋინისტრთა თანა თანა-ჰსწორითა Ⴌიშნითა თჳსითა, და გარდა ამისსა ჰნებავს,

[84] მისის იმპერატორების დიდებულებისა.

[85] ხ[ოლო].

[86] ტექსტშია: მოვალSნნ.

[87] მისისა იმპერატორების დიდებულებისასა.

[88] ხ[ოლო] დიდებულება იმპერატორებისა მისისა.

[89] აღჰსთქუამSს.

რათა კერძოდთცა ႧႣႱႨႧ[90] ჰყუჵსმცა Ⴋინისტრი Ⴐუსეთისა წინაშე მისისა ႭჃგანათლებულესობისა.

Ⴀრტიკული მეექუსე

ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱႠ ႫႨႱႨႱႠ[91] — მიმღებელი კეთილ-ნებებით აღსარებისა ႭჃზენაესისა Ⴞელმწიფებისა და Ⴋფარუჵლობისა Ⴑამეფოთა ზედა Ⴕართლისა, Ⴉახეთისა და Ⴑაქართუჵლოჲსათა, აღჰსთქუამს სახელითა ႧႣႱႨႧႠ[92] და მოსაყდრეთა ႧႣႱႧႠႧႠ[93] პირუჵლად, ერთა მის სამეფოჲსათა შეჰრაცხს ყოფად მჭირსითა კავშირითა სრულებით თანაჰმად იმპერიისა თანა ႧႣႱႨႱႠ[94]. მაშასადამე, მტერთაცა მათთა შეჰრაცხს მტრად ႧႣႱႱႠ,[95] Ⴗ˜ლისათჳსცა Ⴎორტის Ⴀთამანისა თანა (ესე იგი Ⴞონთქრისა) ანუ Ⴑპარსეთისა, ანუ სხჳათა Ⴋპყრობელთა და სამფლობელოთა თანა მშჳდობაჲ დამტკიცებული სათანადო არს, რათა განგრძელდეს **ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱႠ ႫႨႱႨႱႠ**[96] და საფარუჵლთა ერთაცა ამათ ზედა; მეორედ, ႭჃგანათლებულესსა Ⴋეფესა Ⴈრაკლის Ⴇეიმურაზოვიჩსა და სახლისა Ⴋისისა Ⴋემკჳდრეთა და Ⴋენაცუჵლეთა და Ⴒომთა დაიცავს უცუალებელად Ⴑამეფოთა ზედა Ⴕართლისა და Ⴉახეთისათა; Ⴋესამედ, Ⴘინაგანსა Ⴞელმწიფებისა Ⴋმართუჵლობასა თანა შეუღლჳლსა Ⴋჰსჯავრსა და Ⴑამართალსა და შეკრებასა მისაცემელისა ხარკისასა დაანებებს Ⴋისსა ႭჃგანათლებულესობასა Ⴋეფესა სრულსა შინა Ⴌებასა და Ⴑარგებლობასა მისსა, და დააყენებს Ⴋთავართა Ⴑამჴედროსა და Ⴑამოქალაქოსათა აღრევად, ვითარიცაღა იყო განწესებაჲ Ⴄრთა მათ ჰჴსენებულთა.

Ⴀრტიკული მეშჳდე

Ⴋისი იგი ႭჃგანათლებულესობა Ⴋეფე, ღირს-თანა-მდებობითითა კრძალულებითა მიმღებელი ესოდენ მოწყალებითისა იმედოვნებისა **ႫႨႱႨႱႠႢႠႬ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱႠ**[97] აღჰსთქჳამს Ⴇავისა Ⴇჳსისა და Ⴒომთა Ⴇჳსთათჳს; Ⴎირუჵლად, Ⴐათა იყოს ნიადაგ მზაჲ სამსახურსა ზედა **ႫႨႱႨႱႠ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱႠႱႠ**[98] მჴედრობითა Ⴇჳსითა, Ⴋეორედ, Ⴋთავართადმი Ⴐუსეთისათა, რათა იქცევოდეს მცა სამარადისოჲთა

[90] თჳსით.

[91] დიდებულება იმპერატორებისა მისისა.

[92] თჳსითა.

[93] თჳსთათა.

[94] თჳსისა.

[95] თჳსსა.

[96] დიდებულებისა მისისა.

[97] მისისაგან იმპერატორების დიდებულებისა.

[98] მისისა დიდებულებისასა.

მიწერ-მოწერითა, რაჲცაღა თჳს-ეყჳს **ႫႨႱႨႱႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱႠ**[99] სამსახურსა, და კმა ჰყოფდეს თხოვათა მათთა, და ყმათა **ႫႨႱႨႱႠ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱႠႧႠ**[100] ჰსცჳდეს ყოველთაგან განსაცდელთა და შეიწრებათა; **Ⴋ**ესამედ, **Ⴂ**ანწესებასა შინა **Ⴉ**აცთასა (**Ⴇ**ჳსისა **Ⴑ**ამეფოჲსათა) ადგილთა ზედა და აღყჳანებასა შინა მათსა **Ⴞ**არისხთა შინა ანუ **Ⴀ**ღსავალთა რომელთამე, რათა უსაკუთრესად აჩჳჱნოსმცა **ႭჃ**დიდესობაჲ მსახურებისათჳს **Ⴐ**უსეთის **Ⴈ**მპერიისა, — ესე-ვითარსა პატივის-ცემასა ზედა მოკიდულ არს განსჳჱნება და ბედნიერობა **Ⴕ**ართლისა და **Ⴉ**ახეთისა **Ⴑ**ამეფოჲსა.

Ⴀრტიკული მერჳჱ

Ⴃასამტკიცებლად უსაკუთრესისა **Ⴋ**ონარხისა კეთილ-ნებობისა მისის **ႭჃ**განათლებულესობისა **Ⴋ**ეფისადმი და ერთა მიმართ მისთა, და უმეტესისა შეერთებისა **Ⴐ**უსეთისა თანა ამათ ერთ-მორწმუნეთა ერთა თანა, ინებებს მისი იგი **ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႠჂ**,[101] ვ~დ **Ⴉ**ათოლიკოსსა ანუ **ႭჃ**მთავრესსა **Ⴀ**რხიეპისკოპოსსა მათსა, რათა აქჳნდეს ადგილი რიცხჳთა შორის **Ⴐ**უსეთისა მღჳდელთ-მთავართასა მერჳჱსა შინა **Ⴞ**არისხსა, ესე იგი არს, შემდგომად **Ⴒ**ობოლსკისა, და ყ~დ-უმოწყალესობით მიუბოძებს[102] მას ნიადაგ **Ⴒ**იტლოსა **ႭჃ**წმიდესისა **Ⴑ**ინოდის **Ⴙ**ლენობისასა; **Ⴞ**[103] მართებისათჳს საქართჳჱლოჲსა **Ⴄ**კლესიათასა და მიწერ-მოწერათასა, თუ ვითარ სათანადო არს **Ⴐ**უსეთისა **Ⴑ**ინოდისადმი, ამისთჳს უკჳჱ დაიწერება სხჳაჲ **Ⴀ**რტიკული.

Ⴀრტიკული მეცხრე

Ⴂანვრცელებისათჳს მოწყალებისა თჳსისა **Ⴛ**მათადმი **Ⴋ**ისისა **ႭჃ**განათლებულესობისა **Ⴋ**ეფისათა **Ⴇ**ავადთა და **Ⴀ**ზნაურთათჳს, განაწესებს **ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱႠ ႫႨႱႨႱႠ**[104] ვ~დ ყოველნი იგი ყოველსა შინა ყოვლისა **Ⴐ**უსეთისა **Ⴈ**მპერიასა იქმნებიან ესრეთ მსარგებლებელ ყოვლითა მით **ႭჃ**პირჳჱლესობითა და სარგებელითა, რომელნიცა შეეფერებიან **Ⴐ**უსეთისა **Ⴉ**ეთილ-შობილთა. **Ⴞ**~[105] **ႭჃ**განათლებულესობა მისი მიიღებს მადლობით ესოდენ მოწყალებითსა ყმათადმი **Ⴋ**ისთა სიმდ-

[99] მისისა იმპერატორების დიდებულებისა.
[100] მისისა დიდებულებისათა.
[101] დიდებულებაჲ.
[102] დედანშია მიუბოძებSს.
[103] ხ[ოლო].
[104] დიდებულება იმპერატორებისა მისისა.
[105] ხ[ოლო].

აბლით ჰშთამოსლჳასა და შეიკრჳს წარგზავნად Ⴉარისადმი **ႫႨႱႨႱႠ ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႨႱႠ**[106] Ⴙუსხასა ყოველთა Ⴉეთილ-შობილთა გჳართასა, რათამცა მით შესაძლებელ იყოს ცნობად ნამდჳლი ზედ-მიწევნილებაჲ, თუ რომელსა ვითარიმე ნამდჳლი ეშესაბამების სამართალი.

Ⴀრტიკული მეათე

Ⴂანიწესების, ვ~დ ყოველნი საზოგადოდ შობილნი Ⴕართლისა და Ⴉახეთისანი შემძლებელ არიან Ⴐუსეთსა შინა დასახლებად და კ~დ უკუნ-ქცევადვე დაუყოვნებელად; Ⴞ~[107] ტყუჱნი, უკეთუ საჭურველითა, ანუ გამოჴსნითა რომლითამე თურქთაგან და სპარსთა, ანუ სხჳათა ერთაგან განთავისუფლდნენ, რათა განტევებულ იქმნენ ქუჱყანასა თჳსსა წადილი-საებრ თჳსისა, მაგრა რაჲცაღა-იგი წარგებულ არს გამოჴსნასა და მოყუ-ანებასა ზედა მათსა, გარდაიჴადონ იგი; Ⴄჳთ უკუჱ ამასვე ႭႧგანათლე-ბულესობაჲცა მისი Ⴋეფე აღსთქუამს წმიდად აღსრულებად განჰსჯითა Ⴐუსთა ტყუჱთათჳს, რომელნიცა დატყუჱვებულ იქმნენ მეზობელთაგან.

Ⴀრტიკული მეათერთმეტე

Ⴅაჭრობასა Ⴕართლისა და Ⴉახეთისასა აქუს თავისუფლებაჲ, რათა გა-ნავაჭროს სავაჭროჲ თჳსი Ⴐუსეთსა შინა და ისარგებლონ მითვე სამართლ-ითა და პატივის-ცემითა, რომლითაცა მკჳდრნი Ⴐუსეთისანი ჰსარგებლობენ; Ⴙაცულადვე მისსა აღჰსთქუამს Ⴋეფეჲცა განწესებად Ⴄავთა Ⴋთავართა მესამზღურეთა, ანუ მინისტრთა **ႫႨႱႨႱႠ ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႨႱႠႧႠ**[108] ყოვლითა ძალითა აღსუბუქებად ვაჭრობისა Ⴐუსთასა Ⴑავაჭროთა შინა სამფლობელო-თა შინა Ⴄჳსთა, ანუ მგზავრ განმვლელთა Ⴐუსთა ვაჭრობისათჳს სხჳათა შინა ადგილთა, Ⴀმისთჳს რომელ გარდა ესეგჳარისა ნამდჳლისა განწესებისა და ზავისა სარგებელთათჳს ვაჭრობისათა ადგილი ქონებად შეუძლებელ არს (ესე იგი არს, სხჳაგჳარ ვაჭრობად შეუძლებელ არს).

Ⴀრტიკული მეათორმეტე

Ⴆავი უკუჱ ესე ანუ Ⴎირობა იქმნების საუკუნოდ. მაგრა, უკეთუ განხ-ილულ იქმნეს რაჲმე საჭიროდ შეცჳალებად ანუ დაჰრთჳად ურთიერთი-სათჳს სარგებელისა, აქუს მას ადგილი ორთავე კერძოთა თანჴმობისა.

---

106 **მისისა დიდებულებისათა.**

107 **ხ[ოლო].**

108 **მისისა დიდებულებისათა.**

Ⴀრტიკული მეათსამმეტე

Ⴉმა ყოფისათჳს აწინდელისა Ⴒრაქტატისა სათანადო არს ურთიერ-თარს შეცუალებულ-ყოფაჲ ექუსთა თთუეთა შინა ჴელის-მოწერითა, ანუ უკეთუ უმსწრაფლეს შესაძლებელ იყოს.

Ⴐომლისა დასარწმუნებელად ქუჱმო მომწერელთა, სრულისა ძალისა მქონებელთა, მებრ ძალისა სრულ-ძალ-მქონებლობისა მათისა მოაწერეს Ⴀრტიკულთა ამათ ზედა და ამას თანა თჳსნიცა დაჰსხნეს Ⴁეჭედნი.

Ⴂიორგის ციხეში, Ⴈულისს 24 დღესა, 1783 წელსა.

Ⴎავლე Ⴎოტემკინი.

Ⴇავადი Ⴈოანე Ⴁაგრატიონი.

Ⴇავადი Ⴂარსევან Ⴝავჭავაძე.

ႱႠႾႤ ႴႨႺႨႱႠ[109]

Ⴋე უკუჱ ქუჱმო ჰჴსენებული აღვჰსთქუამ და ვჰფუცავ ამას Ⴗ̃ისა-შემძლებელითა Ⴖ̃ითა, წინაშე Ⴜ̃ისა Ⴑახარებისა მისისა, ვ̃დ მნებავს და თანამდებცა ვარ ႫႨႱႨႱႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱ ႣႨႣႤႡႭႳႪႤႡႨႱႠ[110] Ⴗოვლად Ⴓბრწყინჳალესისა და Ⴓმპყრობელესისა Ⴃიდისა ႾႤႪႫႼႨႴႨႱႠ ႨႫႮႤႰႠႲႰႨႺႠჂႱႠ[111] და Ⴇჳთ-მპყრობელისა Ⴗ̃ისა Ⴐუსეთისა ႤႩႠႲႨႰႨႬႠ ႠႪႤႵႱႨႥႬႠჂႱႠ[112] და ႫႨႱႨႱႠ[113] Ⴗ̃დ-საყუარელისა ძისა, Ⴗ̃დ-უბრწყინჳალესისა Ⴞელმწიფისა Ⴚესარევიჩისა და Ⴃიდისა Ⴉნიაზისა Ⴎავლე Ⴎეტროვიჩისა, Ⴗ̃ისა Ⴐუსეთისა Ⴑაიმპერატოროჲსა Ⴒახტისა Ⴌსჯულიერისა მემკჳდრისა და ყოველთა Ⴋაღალთა მოსაყდრეთა მის Ⴒახტისათა, რათა ვიყო ერთგულ, სარწმუნო და კეთილ-მწადნელ, აღჳარებ Ⴑახელითა ჩემითა, Ⴋემკჳდრეთა და Ⴋენაცუალეთა ჩემთა და ყოველთა Ⴑამეფოთა და სამფლობელოთა ჩემთა საუკუნოდ Ⴓმაღლესსა Ⴋფარუელობასა და Ⴓზენაესსა Ⴞელმწიფებასა ႫႨႱႨႱႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱ ႣႨႣႤႡႭႳႪႤႡႨႱႠ[114] და ყოველთა Ⴋაღალთა Ⴋოსაყდრეთა ႫႨႱႧႠႱႠ[115] Ⴙემ ზედა და Ⴋოსაყდრეთა Ⴙემთა Ⴕართლისა და Ⴉახეთისა Ⴋეფეთა ზედა, რომლისაცა შემდგომითა განვაგდებ ყოველსა Ⴙემ ზედა და სამფლობელოთა Ⴙემთა

[109] სახე ფიცისა.
[110] მისისა იმპერატორების დიდებულებისა.
[111] ხელმწიფისა იმპერატრიცაჲსა.
[112] ეკატირინა ალექსივნაჲსა.
[113] მისისა.
[114] მისისა იმპერატორების დიდებულებისა.
[115] მისთასა.

ზედა, ვითართამე მისაღებელთა Ⴒიტლოთა, ანუ Ⴜინადადებათა ვითარისამე Ⴓფლებისა, ანუ Ⴞელმწიფებისა სხუათა Ⴞელმწიფეთა და Ⴋპყრობელთასა, და უარ-ვჰყოფ Ⴞელმწიფებასა მათსა, შევიკრუ Ⴕ˜ეანებრითა Ⴑჳნიდისითა Ⴙე-მითა, ვ˜დ მტერთა Ⴐუსეთისა სახელმწიფოჲსათა ვჰრაცხდე საკუთრად მტრად Ⴙემდა, ვ˜დ ვიყო მორჩილ და მზა ყოველსა შინა დროსა, სადაც საჭმარ ვიყო მსახურებასა შინა **ႫႨႱႨႱႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱ ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႨႱႠႱႠ**[116] და ყოვ-ლისა Ⴐუსეთისა Ⴑახელმწიფოჲსასა, და ამას შინა ყოვლითურგთ არა შევიწყალო სიცოცხლეჲ Ⴙემი ვიდრე უკანასკნელ წუეთადმდე სისხლისა, Ⴑამჴედროთა და სამოქალაქოთა **ႫႨႱႨႱႠ ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႨႱႠ**[117] Ⴋთავართა მიმართ და მსახურთა ვიქცეოდე უმწუერვალესითა თანხმობითა; Ⴃა უკეთუ ვითარიმე საწყენი სარგე-ბელისა და Ⴃიდებისა **ႫႨႱႨႱႠ ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႨႱႠ**[118] და **ႫႨႱႨႱႠ**[119] Ⴈმპერიისა ვჰსცნა საქმეჲ ანუ ჰაზრი, მყ˜ს განვაცხადო იგი. Ⴋოკლედ უკუე ვიტყჳ: ესრეთ ვიქცევოდე, ვითარცა ერთ-მორწმუნე Ⴐუსეთისა ერთადმი და შეკრულებისა ძლით Ⴙემისა განჰსჯითა Ⴋფარუელობისა და Ⴓზენაესისა Ⴞელმწიფებისა **ႫႨႱႨႱႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱ ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႨႱႠႧႠ**[120] შესაბამ და თანა-მდე-ბობით. Ⴞ˜[121] დასასრულ Ⴙემისა ამის ფიცისა ამბორს-უყოფ Ⴑიტყუ˜ასა და Ⴖ˜ა Ⴋაცხოვრისა Ⴙემისასა, ამინ!

Ⴄმსახურებს სახე ესე ყოფადთაცა შინა შემდგომთა მეფეთა Ⴕართლისა და Ⴉახეთისათა ყოფისათჳს ფიცითისა აღთქმისა Ⴋეფობად მომავალთა, ოდეს-იგი მიიღებენ დამტკიცებითსა წიგნსა, Ⴃროშათა და Ⴈნვესტიტურთა ბოძებულსა Ⴐუსეთისა Ⴑაიმპერატოროჲსაგან Ⴉარისა.

Ⴐომლისაცა დასარწმუნებელად ქუემო მომწერელთა სრულისა ძა-ლისა მქონებელთა მებრ ძალისა სრულ-ძალ-მქონებლობითა მოვაწერეთ Ⴑახესა ამას ზედა და დავბეჭდეთ Ⴁეჭდითა ჩუენითა. Ⴂიორგის ციხეში, Ⴈულისს 24 დღესა, 1783 წელსა.

Ⴎავლე Ⴎოტემკინი.

Ⴇავადი Ⴈოანე Ⴁაგრატიონი.

Ⴇავადი Ⴂარსევან Ⴝავჭავაძე.

Ⴋიმცემელი ღირს-თანა-მდებობითისა კრძალულებისა ესოდენთა

116 მისისა იმპერეტორების დიდებულებისასა.

117 მისისა დიდებულებისა.

118 მისისა დიდებულებისა.

119 მისისა.

120 მისისა იმპერატორების დიდებულებისათა.

121 ხ[ოლო].

ႧႵႳჁႬႨႱႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱ ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႨႱႠ[122] მოწყალებათა Ⴇუ-ჱნდამო, Ⴐომთა და ერთა Ⴇუჱნთა ზედ Ⴇუჱნებულთათჳს, Ⴇუჱნ Ⴃღესასწაულობითთა ამათ მოქმედებათა ჴელითა Ⴇუჱნითა მოწერილთა და Ⴑამეფოჲთა Ⴁეჭდითა Ⴇუჱნითა განმტკიცებულთა მიმღებელი და დამამტკიცებელი ყოველთა ქმნილთა და განწესებულთა Ⴇუჱნთა სრულის ძალის მქონებელთაგან აღვიარებთ, ვითარმედ იგი კმა ჰყოფს სრულებით წადილსა Ⴇუჱნსა და იმედებულ გჳყოფს დროთა აწინდელთა და შემდგომთა Ⴑახლისა და მამულისა Ⴇუჱნისა განსჳჱნებათა და კეთილ-დღეობათა, რომლისათჳსცა აღვჰსთქუამთ Ⴋეფობითითა სიტყუთა Ⴇუჱნითა წინაშე Ⴖ~ისა Ⴗოვლისა-შემძლებელისა, წინაშე ႭჃსამღუდელოესისა **ႧႵႳჁႬႨႱ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႨႱ**[123] Ⴑაყდრისა და წინაშე პირსა ყოვლისა სოფლისასა Ⴇუჱნთჳს და Ⴋჱნაცულეთა Ⴇუჱნთა და ყოვლისა Ⴑამეფოსა და Ⴑამფლობელოსა Ⴇუჱნისათჳს, ვითარმედ ყოველი პირობასა ამას შინა აღთქმული ნამდჳლსა ძალსა და სწორესა გულისხმისყოფასა შინა იქმნების წმიდად, მრთლად და დაუჴსნელად დაცული და აღსრულებული. დასასრულ, ამისა მოწყალებისა და კეთილ-ნებობისა **ႧႵႳჁႬ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႨႱ ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႠႱ**[124] მივაბარებთ თავსა Ⴇუჱნსა და Ⴑამეფოსა Ⴑახლსა Ⴇუჱნსა ყოვლითურთ Ⴑამფლობელოჲთ Ⴇუჱნით. Ⴑატახტოსა Ⴕალაქსა შინა Ⴇუჱნსა Ⴒფილისს, Ⴈჳჱსსა იანუარსა 24 დღესა, 1784 წელსა Ⴘობითგან Ⴕ~ა, Ⴋეფობისა Ⴇუჱნისა მეორმოცესა წელსა.

ერეკლე.
თავადი ორბელიანი დავით.
თავადი ქაიხოსრო ჩოლოყოვი.[125]

საქართველოს სსრ მეცნიერების აკადემიის კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონდი H, საქმე 2073-ა, ფურც. 1-6. დედანი.

[Ბ. შესავალი, 4 სეპარატიული მუხლი და ერეკლეს მიერ მათი რატიფიკაცია]

ႷႣ ႳႢႠႬႠႧႪႤႡႳႪႤႱႨ ႳႧႢႧႫႮႷႰႭႡႤႪႤႱႨ ႣႨႣႨ ႾႤႪႫႼႨႴႤ ႨႫႮႤႰႠႲႰႨႺႠ ႤႩႠႲႤႰႨႬႠ ႠႪႤႵႱႨႤႥႬႠ ႫႮႷႰႭႡႤႪႨ[126] Ⴗოვლისა Ⴐუსე-

[122] თქუჱნისა იმპერატორების დიდებულებისა.
[123] თქუჱნისა იმპერატორების.
[124] თქუჱნს იმპერატორების დიდებულებას.
[125] დოკუმენტს შეკიდული აქვს ბეჭედი.
[126] ყ~დ უგანათლებულესი უთჳთმპყრობელესი დიდი ხელმწიფე იმპერატრიცა ეკატერინა ალექსივნა მპყრობელი.

თისა: Ⴋოსკოვისა, Ⴉიევისა, Ⴅლადიმირისა, Ⴌოვღოროდისა, Ⴋეფა Ⴗაზანისა, Ⴋეფა Ⴀსტრახნისა, Ⴋეფა Ⴑიბირისა, Ⴤელმწიფა Ⴔსკოვისა და Ⴃიდი Ⴋთავრინა Ⴑმოლენსკისა, Ⴋთავრინა Ⴄსტლანდიისა, Ⴊიფლანდიისა, Ⴉორელისა, Ⴒვერისა, Ⴈუღორსკისა, Ⴎერმსკისა, Ⴅიატსკისა, Ⴁოლღარისა და სხჳათა, Ⴤელმწიფეთა და Ⴃიდი Ⴋთავრინა Ⴌოვღოროდის Ⴌიზოვის Ⴕუეყანათა, Ⴙერნიგოვისა, Ⴐეზანისა, Ⴐოსტოვისა, Ⴈაროსლავისა, Ⴁელაოზერისა, ႭჃდორისა, Ⴍბდორისა, Ⴉონდიისა და ყოვლისა Ⴙრდილოეთის კერძოთა, Ⴋბრძანებელი და Ⴤელმწიფა Ⴈვერიისა Ⴕჳეყანისა Ⴕართლისა და საქართჳელოსა Ⴇავადთა და ყაბართოლს Ⴕჳეყანისა, Ⴙერქეზთა და Ⴋთიურთა Ⴇავადთა და სხჳათა Ⴋემკჳდრე Ⴤელმწიფე და Ⴋფლობელი. Ⴈრაკლი მეორე წყალობითა Ⴖ~ისათა და ႧႵႭჃႤႬႱ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႨႱ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱႠ[127] კეთილნებობითა Ⴋეფე Ⴕართლისა, Ⴋეფე Ⴉახეთისა, Ⴋემკჳდრე Ⴋფლობელი Ⴑამცხე-Ⴑაათაბაგოსი, Ⴋთავარი Ⴗაზახისა, Ⴋთავარი Ⴁორჩალოსა, Ⴋთავარი Ⴘამშადილისა, Ⴋთავარი Ⴉაკისა, Ⴋთავარი Ⴘამახისა და Ⴋთავარი Ⴘირვანისა, Ⴋფლობელი და Ⴋბრძანებელი Ⴂანჯისა და Ⴄრევნისა.

Ⴅითარცა განწესებასა ზედა სრულის ძალის მქონებელთასა ႧႵႭჃႤႬႱ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႨႱ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱႠ[128] და Ⴙჳენთა სრულის ძალის მქონებელთაგან პირობისა მიღებისათჳს Ⴙჳენისა Ⴑამეფოთ და Ⴑამფლობელოთ Ⴙჳენით ႭჃმაღლესსა Ⴋფარჳელობასა ქჳეშე ႧႵႭჃႤႬႱ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႨႱ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱႠႱႠ[129] და ႭჃზენაესისა Ⴤელმწიფებისა უმჯობესისათჳს სარგებელისა Ⴙჳენისა დაიმტკიცნენ ოთხნი Ⴑეპარატისა Ⴀრტიკულნი, სახელით:

სეპარატისა Ⴀრტიკული პირჳელი

Ⴂაზრი მტკიცე ႫႨႱႨႱႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႨႱ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱႠ,[130] რათა ერთ-მორწმუნენიმცა Ⴄრისა ႫႨႱႨႱႠႬႨ[131] ესოდენ მჭირსითა საკრჳელითა შეერთებულნი ႫႨႱႨႱႠ[132] თანა Ⴈმპერიისა, ეგნენ ურთიერთარს მეგობრობასა შინა და სრულსა თანჴმობასა საშიშრად მოშურნეთა მეზობელთა მათთა და მოსაწყჳელად შეერთებულითა ძალითა მათდა, რომელნიცა შეეხებიან ვნებად თავისუფლებასა, განსჳენებასა და კეთილ-დღეობასა მათსა, რომლისათჳს უკჳე აღიძრჳს ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႠ ႫႨႱႨ,[133] Ⴋისისა

[127] თქჳენის იმპერატორების დიდებულებისა.
[128] თქჳენის იმპერატორების დიდებულებისა.
[129] თქჳენის იმპერატორების დიდებულებისასა.
[130] მისისა იმპერატორების დიდებულებისა.
[131] მისისანი.
[132] მისისა.
[133] დიდებულება მისი.

ႭჃგანათლებულესობ**ი**სადმ**ი** **Ⴋ**ეფ**ი**სა **Ⴕ**ართლისა და **Ⴉ**ახეთისა **Ⴈ**რაკლ**ი** **Ⴒ**ეიმურაზოვიჩ**ი**სა მ**ი**ცემად მეგობრობ**ი**თისა ჰაზრ**ი**სა და განზრახჳსა (ესე იგი ჰრჩევისა) დაცჳსათჳს მეგობრობისა და კეთილისა თანჴმობისა **ႭჃ**განათლებულესისა **Ⴋ**ეფისა მიმართ **Ⴈ**მერთასა **Ⴑ**ოლომონისა განწესებისათჳს ყოვლისა მის, რაჲცალა შესაძლებელ არს ოდენ ღონიერ-ყოფად, წინათჳჱ ჰსწრობად ყოვლისა ვერ გულის-ხმის-საყოფელისა, აღჰსთქუამს **Ⴈ**მპერატორებრითა სიტყჳთა **ႧჃႱႧႠ**[134] არა თუ ოდენ შეწევნად მეცადინობითა **ႧჃႱႧႠ** [135]ყოფისათჳს ესოდენ სასარგებლოჲსა ამის საქმისა, არამედ ამას ესევითარსა ზედა მშჳდობასა და თანჴმობასა მიჰსცემს **ႧჃႱႱႠ**[136] თავს-მდებობას.

ႭჃგანათლებულესობა **Ⴋ**ისი მეფე **Ⴈ**რაკლი, მიმღებელი თანა-მდებობითითა მადლობითა **Ⴃ**იდ-სულობასა **ႫႨႱႨႱႠ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱႠ**[137] ზრუნჳსასა, დაცჳსათჳს მეგობრობისა ერთა შორის ერთ-გჳართა და ერთ-ჰსჯულთა, და **ႭჃ**მაღლესსა თავს-მდებობასა **ႫႨႱႱႠ**[138] აღიარებს ამით, ვ~დ ურთიერთთა შინა საქმეთა **Ⴋ**ათთა **ႭჃ**განათლებულესისადმი **Ⴋ**ეფისა **Ⴑ**ოლომონისა აწ და შემდგომად შეჰრაცხს[139] **ႫႨႱႨႱႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱႠ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႠႱႠ**[140] სრულად მეშუამავლედ და განაგდებს **ႫႨႱႨႱႠ**[141] მიერ **ႭჃ**ზენაესისა **Ⴂ**ანჩინებისა, ანუ **Ⴂ**ანჩენისა ვერ გულისხმისსაყოფელთა შფოთთა შორის ორთა ამათ **Ⴋ**ფლობელთა, უფროს ყოვლისა მოლოდებისა გამოსრულთა.

Ⴀრტიკული მეორე სეპარატისა

Ⴃაცჳსათჳს **Ⴑ**ამფლობელოჲსა **Ⴕ**ართლისა და **Ⴉ**ახეთისათა ყოვლით კერძო შეხებისაგან მეზობელთასა და სიმტკიცისათჳს მჴედრობისა მისისა უგანათლებულესობის მეფისა **ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱႠ ႫႨႱႨႱႠ** [142]აღჰსთქუამს[143] შენახჳად **Ⴑ**ამფლობელოთა შინა **Ⴋ**ეფისათა ორსა სრულსა **Ⴁ**ატალიონსა ქუჱითსა ოთხითა ზარბაზნითა, რომელთაცა პრავიანტი და საჭმელი უსიტყჳთა ხარისხისაებრ მჴედრობისაგანთა მათ მიეცემის, და პრავიანტი იგი და საჭმელი უსიტყჳთა სყიდულ იქმნების

[134] თჳსთა.
[135] თჳსთა.
[136] თჳსსა.
[137] მისისა დიდებულებისა.
[138] მისსა.
[139] შეჰრაცSხს.
[140] მისისა იმპერატორებისა დიდებულებასა.
[141] მისისა.
[142] დიდებულება იმპერატორებისა მისისა.
[143] ღჰსთქუაSმს.

ნაყოფიერებისა ძლით ქუეყანისა თანჴმობითა Ⴋისისა ႭჃგანათლებულე-სობისათა Ⴇავისა თანა Ⴋესამზღჳრისა Ⴋთავრისა დადებულითა ფასითა.

Ⴀრტიკული მესამე სეპარატისა

Ⴃროსა ბრძოლისა ႭჃთავესი იგი Ⴋთავარი Ⴋესამზღჳრე ႫႨႱႨႱႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱႠ[144] კერძოჲთ ნიადაგ სრულისა ძალისა ქონებად თანა-მდებ არს, რათა ႭჃგანათლებულესობასა Ⴋისსა Ⴋეფესა Ⴕართლისა და Ⴉახეთისასა ეთანჴმოსმცა და დაჰსდჳას ჰაზრი შეწევნისათჳს თქმულთა მათ ქუეყანათა და წინა-აღმდგომისა მტერთასა მოქმედებისათჳს, რომელიცა არა სხჳთბრ, არამედ ვითარცა საერთოდ მტრად შერაცხჳად სათანადო არს. Ⴀმას თანა განიწესების ესეცა, ვითარმედ უკეთუ რაოდენიმე მჴედრობა Ⴕართლისა და Ⴉახეთისა ჴმარებულ იქმნეს სამსახურისათჳს ႫႨႱႨႱႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႨႱ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱႠ [145]გა-რეგან საზღჳართა მათთა, მაშინ განიჩინების მათთჳს შესანახავი სრული, თანაჰსწორი ႫႨႱႨႱႠ ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႨႱႠ[146] მჴედართა.

Ⴀრტიკული მეოთხე სეპარატისა

ႣႨႣႤႡႭჃႪႤႡႠ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱႠ ႫႨႱႨႱႠ[147] აღჰსთქჳამს, რათა დროსა ბრძოლისასა იჴმაროსმცა ყოველი შემძლებელობაჲ მეცადინეობი-სა ღონითა საჭურჭლისათა, Ⴞ~[148] დროსა მშჳდობისასა დაზავებისა მიერ უკმო-ქცევისათჳს ქუეყანისა და ადგილთა მტერთაგან ქონებულთა და ძუელადვე Ⴑამეფოჲსა მიმართ Ⴕართლისა და Ⴉახეთისა შერაცხილთა ეს-ენი უკუე დაჰშთებიან სამფლობელოდ მუნებურთა Ⴋეფეთა საფუძუელსა ზედა თქმულთა ჰაზრთასა, რომელნიცა ითქჳნენ Ⴋფარჳელობისათჳს და ႭჃზენაესისა Ⴞელმწიფებისა ყოვლისა Ⴐუსეთისა Ⴈმპერატორთა.

Ⴀმათ Ⴑეპარატისა Ⴀრტიკულთა აქჳსთ ესევითარივე ძალი, ვითარცა თჳთ ზემო წერილნი იგი Ⴒრაქტატნი ზემო წერილისაებრ ლექსითი ლე-ქსად შემოყჳანილ-ქმნილ იყჳნენ, რომლისათჳსცა სრულ-ყოფასა ამისსა იგივე პაემანი აქჳს შეცჳალებასა ზედა ანუ დაჰრთჳასა.

Ⴐომლისა დასარწმუნებელად ქუეშე მომწერელთა სრულისა ძალისა მქონებელთა, მებრ ძალისა სრულ ძალ-მქონებელობისა მათისა, მოაწერეს

[144] მისისა იმპერატორების დიდებულებისა.

[145] მისისა იმპერატორების დიდებულებისა.

[146] მისისა დიდებულებისა.

[147] დიდებულება იმპერატორებისა მისისა.

[148] ხ[ოლო].

Ⴀრტიკულთა ამათ ზედა და ამას თანა თჳსნიცა დაჰსხნეს Ⴁეჭედნი. Ⴂიორ-გის ციხეში, Ⴈულისს 24 დღესა, 1783 წელსა.

Ⴎავლე Ⴎოტემკინი.

Ⴇავადი Ⴈოანე Ⴁაგრატიონი.

Ⴇავადი Ⴂარსევან Ⴝავჭავაძე.

Ⴙუჱნ, მიმღებელნი ამათნი, თანამდებობითითა კრძალულებითა დამამტ-კიცებელნი ყოვლისა მის, რაჲცა ჩუჱნთა სრულის ძალის მქონებელთაგან მუნ განიწესნენ, აღუსთქუამთ Ⴋეფობითითა სიტყჳთა Ⴙუჱნითა ღონითა ამის მოქმედებისათა, რომელიცა ჴელითა Ⴙუჱნითა მოწერილ არს და Ⴑამეფოთა Ⴁეჭდითა Ⴙუჱნითა განმტკიცებულ წინაშე Ⴖ~ისა და Ⴓსამღუდელოესისა **ႧႵႳႡႬႨႱ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱ**[149] Ⴑაყდრისა Ⴙუჱნთჳს და Ⴋენაცულეთა Ⴙუჱნთათჳს და ყოვლისა Ⴑამეფოსა და Ⴑამფლობელოსა Ⴙუჱნისათჳს წმი-დად, მრთლად და დაუჳსნელად დაცუად და აღსრულებად. დასასრულ ამის მოწყალებისა და კეთილ-ნებობისა **ႧႵႳႡႬႨႱ ႨႫႮႤႰႠႲႭႰႤႡႨႱ ႣႨႣႤႡႳႪႤႡႠႱ**[150] მივაბარებთ თავსა Ⴙუჱნსა და Ⴑამეფოსა Ⴑახლსა Ⴙუჱნსა ყოვლითა Ⴑამფლობელოჲთა Ⴙუჱნითა. Ⴑატახტოსა ქალაქსა შინა Ⴙუჱნსა Ⴒფილისს Ⴇთუჱსა Ⴈანუარსა 24, Ⴜელსა შობითგან Ⴕ~ა 1784, Ⴋეფო-ბისა Ⴙუჱნისა მეორმოცესა წელსა.

ერეკლე·
თავადი ორბელიანი დავით.
თავადი ქაიხოსრო ჩოლოყოვი.[151]

საქართველოს სსრ მეცნიერების აკადემიის კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონდი H, საქმე 2073-ბ, ფურც. 1-3. დედანი.

რედაქტორისაგან

აქ გამოქვეყნებულ დოკუმენტებს ისტორიამ გამორჩეულად დიდი სახ-ელმწიფოებრივი მისია დააკისრა. ამასთანავე, ეს დოკუმენტები ქართული სამწერლო ენის საყურადღებო ძეგლებიცაა. შეიძლება არასპეციალისტ

---

[149] **თქუჱნის იმპერატორების.**
[150] **თქუჱნს იმპერატორების დიდებულებას.**
[151] **შეკიდული ბეჭედი.**

მკითხველს ეუცნაუროს ამ დოკუმენტების ორთოგრაფიულ ფორმათა ნაირგვარობა და მერყეობა, ზოგი რამ გაუგებარიც იყოს მისთვის. ეს იმიტომ, რომ ისინი ენობრივად გამართულია კათალიკოსი ანტონი პირველის (1720-1788) „ღრამმატიკისა კანონსა ზედა“. ანტონმა, ამ დიდმა და მრავალმხრივმა მოღვაწემ, მე-18 საუკუნის II ნახევრიდან ქართული სამწერლო ენის ბუნებრივი განვითარების გზა გაამრუდა ხელოვნური ფორმების დანერგვით, რადგან ის ნაკლებად უწევდა ანგარიშს როგორც სამწერლო ქართულის ძველ ტრადიციას, ასევე სამეტყველო ქართულში მოქმედ ნორმებს.

გასაკვირი ის კი არ არის, რომ ჩვენს ტექსტში ახალი ენობრივი ფორმებია: მე-18 საუკუნის დოკუმენტებს კლასიკური (V-X სს.) ძველი ქართულის ნორმების სრული დაცვით, ცხადია, ვერ შეადგენდნენ. გასაკვირი უფრო ის არის, რომ მასში ახალი ფორმები ცოტაა. მაგრამ ესეც გასაგები მიზეზების გამო: ანტონის გრამატიკით დაკანონებული ორთოგრაფია არსებითად არ შეესატყვისებოდა ცოცხალ ენაში მოქმედ ნორმებს. ანტონისეული ხელოვნური ორთოგრაფიული ფორმები თავშივე შეიცავდა თავის უარმყოფელ პოტენციას, რადგან პრაქტიკულად შეუძლებელი იყო ხელოვნური წესების სისტემური გატარება. ამიტომაა, რომ ანტონის ორთოგრაფიული ნორმებისადმი ერთგულნიც კი ცოცხალი, სამეტყველო ენის ნორმების კარნახით უნებურად არღვევენ შემზღუდავ ჯებირებს. დოკუმენტებში ახალი ორთოგრაფიული ფორმებიდან აღსანიშნავია შემდეგი:

1. ჰ ასო მეტწილად ძველი ქართულისამებრ არის ნახმარი გარკვეულ ფუძეებში: (ჰრმალი, ჰელი, მჰედარი, გამოჰსნა, ჰსენება...), მაგრამ აქაიქ ახალი ქართულისამებრ ჰ-ს ცვლის ხ (ჰხსენებული, სახმარი...).

2. ჲ (მოკლე, უმარცვლო **ი**) ძველი ქართულისამებრ ნახმარია ზოგიერთი ხმოვნის გვერდით (რაჲცა, სამეფოჲთა, მინდობაჲ, სამფლობელოჲსა...), მაგრამ ხშირად დაკარგულია ახალი ქართულისამებრ: რათა (←რაჲთა), უფროს (←უფროჲს), ყოლისა სამეფოსა (←...სამეფოჲსა)...

3. უმარცვლო **უ** (ჳ) ნახმარია ძველი ქართულისებრ (აქჳს, კჳალად, სხჳათა...), მაგრამ, მეტწილად **უ** შეცვლილია ახალი ქართულის გამოთქმისებრ **ვ**-თი: ჩ**ვ**ენ, ძ**ვ**ელად, თქ**ვ**ენ, ქ**ვ**ეყნის...

4. ჳ ასო ძველად, არსებითად ჳ**ი** დიფთონგს გამოხატავდა. იშვიათად ასეცაა ჩვენს ძეგლში (თჳთ, ნამდჳლთა...), მაგრამ საშუალსა და ახალ ქართულში, რადგან ჳ **ვ**-დ იქცა, ჳ ასო ზედმეტი გახდა და ის **ვი** დაწერილობით შეიცვალა. სწორედ **ვი** დაწერილობა გვხვდება მეტწილად დოკუმენტებში (ღ**ვი**ნოს, რიცხ**ვი**თ, მშ**ვი**დობასა, დაგ**ვი**წერია...).

5. ჱ ასო, რომელიც ძველად არსებითად **ეჲ** დიფთონგს გამოხატავდა, დიფთონგის მოშლის (**ეჲ**→**ე**) შემდეგ ზედმეტი გახდა. ამ უფუნქციო გრა-

ფემას XI-XII საუკუნეებიდან უჩვეულო როლი ეკისრება — თითქოს მიან-იშნოს წინ მდგომი **უ**-ს უმარცვლობა (ჳ**ე**→ჳჱ). ჩვენს ტექსტშიც მხოლოდ ჳჱ ჯგუფის გადმოცემაში მონაწილეობს და ისიც არასისტემებრ (ქჳჱშე, ჩჳჱნ, ქჳ**ჱ**ყნისა..., შდრ. თქ**ვე**ნისა, ქ**ვე**ყანაში...).

ზემოაღნიშნული შემთხვევები კარგად მიანიშნებენ, რომ სალიტერ-ატურო ქართული თავისი წერილობითი ტრადიციისადმი ერთგულების მიუხედავად მოგვიანებით მაინც ეცადა, მხარი აება სამეტყველო ენა-ში მომხდარი ცვლილებებისათვის, თუმცა მას ეღობებოდა ანტონისეუ-ლი ორთოგრაფიული ნორმები. ანტონის მიერ შემოღებული ხელოვნური ფორმები ხშირად აძნელებენ ტექსტის ჯეროვან გაგებას. ამიტომ საჭიროდ ვთვლით, შევჩერდეთ ასეთ ფორმებზე გამოცემულ დოკუმენტთა მონაცე-მების საფუძველზე.

1. ნახმარია ჷ და ჶ გრაფემები. ანტონმა ამით ძველი ქართული ანბანის 38 ასო 40 გახადა („შეაორმოცა“), თუმცა მისი დროისათვის არა თუ ეს ნიშნები, არამედ 5 სხვა ასოც (ჲ, ჳ, ჱ, ჴ, ჵ) ამოსაღები იყო.

ჷ ნიშანი ანტონმა შემოიღო სომხური ანბანის მერვე ը ასოს ფარ-დად და თანხმოვანთგასაყარი ხმოვნის გამოხატვის ფუნქცია დააკისრა, რომლის წერისას გამოყენება საჭიროდ ჩათვალა მხოლოდ გადასატან სიტყვაში — დატოვებულ თავკიდურ ან გადატანილ ბოლოკიდურ თანხ-მოვნებს შორის (ბჷრ-ძანა, ვა-რჷთ). ჩვენს ძეგლში ჷ იშვიათად იხმარება: ორჯერ გადატანილ გაკვეთილ სიტყვაში (შეჰრაც-ხჷს, აღჰსთქჳა-მჷს), სამჯერ კი — გადაუტანელში (მოვალჷნ, მიუბოძებჷს, აღჰსთქუამჷს). შეი-ძლება ვიფიქროთ, რომ ბოლო სამი სიტყვა თავდაპირველად ავტოგრაფ-ში სტრიქონის ბოლო (გადასატანი) ერთეულები იყო და ჷ-ც გადატანილ ბოლო მარცვალში შედიოდა, მაგრამ ტექსტის გადათეთრების შემდეგ ეს ჷ ნიშნიანი სიტყვები სტრიქონების შიგნით მოექცა. ასეა თუ არა, ფაქტი მაინც ისაა, რომ თვით ანტონისეული მცდარი ორთოგრაფიული ნორმაც არ არის დაცული. ამიტომაც ჷ ნიშნიანი ფორმები სქოლიოში მოექცა.

ჶ ნიშანი ანტონმა შემოიღო არა ბაგისმიერი ხშული ფ-ს ნაცვლად, არამედ უცხო ენების კბილბაგისმიერი სპირანტი ბგერის აღსანიშნავად. ანტონიმდე ელინოფილებმა (XII საუკუნიდან) სცადეს, სამწერლო ქარ-თულში დაემკვიდრებინათ გვიანდელი ბერძნული სპირანტი ჶ-ს ხელ-ნაწერი ვარიანტის გრაფიკული სახე [φ], რაც საბოლოოდ მარცხით და-მთავრდა. სხვათა შორის სომხურმა ეს ნიშანი ისესხა და შეინარჩუნა, რადგანაც შესაბამისი ბგერის გამოთქმაც შეითვისა ამ ბგერის მქონე ენ-ათა (ბერძნულის, თურქულის) გავლენით. ანტონმა ბერძნულ გრაფიკულ [φ] ნიშანს რუსული ф ამჯობინა. ჩვენს ძეგლში ცოტაა ჶ-არიანი სი-ტყვები (ღენერალ-ანშეჶი, სერაჶიმთა, ლიჶლანდიისა).

2. **ვ**→ჳ. ძველად ეს ასოები არ ირეოდა ერთმანეთში, რადგან სათანადო

ბგერებიც განსხვავებულად გამოითქმოდა. მოგვიანებით კი ჳ-ს გამოთქმა დაემთხვა **ვ**-სას (ჩჳენ-ჩ**ვ**ენ), მაგრამ უკუპროცესი (**ვ**→ჳ) არ მომხდარა. ოღონდ ჳ→**ვ** პროცესმა უბიძგა ანტონს, რომ თანხმოვნის შემდგომ მდგომი **ვ** შეცდომით ჳ-დ მიეჩნია, რამაც მეტად აამღვრია ქართულის სწორი ტრადიციული ორთოგრაფია. ჩვენს ტექსტს ეს აშკარად ეტყობა: მიხედჳასა, დაცჳასა, მენაცჳლეთა, შენახჳად, შერაცხჳად...

ვ-ს ჳ-ში არევამ სხვა მცდარ დაწერილობებშიც იჩინა თავი:

3. **ვი**→ჳ: მივართჳთ, შეიკრჳს, აღიძრჳს, განზრახჳსა, შერაცხჳსათჳს, დაცჳსათჳს...; ბოლო ორ მაგალითში ჳ ორ-ორჯერაა ნახმარი, პირველად უმართებულოდ, მეორედ — მართებულად.

4. **ვე**→ჳ**ჱ**. ეს მცდარი დაწერილობაც **ვ**-ს ჳ-დ მიჩნევის შედეგია: რადგან შეცდომით **ვ**-ს ადგილი ჳ-მ დაიჭირა, ცხადია, ჳ-ს მომდევნო **ე**-ც ჱ-მ შეცვალა; ე. ი. **ვე**→ჳ**ე**→ჳჱ. ასეთი დაწერილობა საგრძნობლად აბნელებს სიტყვის ეტიმოლოგიურ სტრუქტურას, რაც კარგად ჩანს ჩვენს ტექსტში ნახმარი ფორმებიდანაც: მერჳ**ჱ** (←მერ**ვე**), მითჳჱ (→მით**ვე**), მოსაწყლჳჱლად (→მოსაწყვლ**ვ**ელად, ე. ი. მოსასპობად), ან კიდევ: საკრჳჱლთა, ნაცჳლადჳჱ, მფარჳჱლობისათჳს და სხვ.

5. მძიმე ვითარებაა **ჰ**-ს (**ჰს**) პრეფიქსის ხმარებაში. ძველად მას და მის ბგერინაცვალთ (**ხ, ს, შ**) მკვეთრი გრამატიკული ფუნქცია ჰქონდათ: ზმნის პირებს (გ$_2$ O$_3$-ს) გამოხატავდა (ა. შანიძე). მაგრამ ანტონის გრამატიკით **ჰ**-მ (**ჰს**-მ) დაკარგა გრამატიკული ფუნქცია და კეთილხმოვნების მოტივით იხმარება არა მარტო თანხმოვნით დაწყებული ყ ვ ე ლ ა ზმნის ყ ვ ე ლ ა პირში, არამედ ს ა ხ ე ლ უ რ ფორმებშიც (მეტწილად სონორი და სპირანტი ბგერებით დაწყებულ ზმნის ძირებში). ამიტომაა ჩვენს ძეგლშიც, ერთი მხრივ: ვ**ჰს**ცნა, აღ**ჰს**თქჳამს, **ჰს**ცჳდეს..., ხოლო მეორე მხრივ: **ჰ**სჯულთა, **ჰ**ჴსენებულთა, **ჰ**რწმუნებულისა, **ჰ**რჩევისა, **ჰ**სწრობად, და**ჰ**რთუასა, თანა**ჰ**სწორი, **ჰ**შთამოსჳლასა, გან**ჰ**სწავლულისა, მ**ჰ**სწრაფლ, მ**ჰ**სჯავრსა...

6. ანტონმა გზა გაუხსნა ელინოფილთა მიერ ადრე (XI-XII ს.) შემოღებული გრამატიკული სქესის –**ა** და –**ინა** სუფიქსებიან ხელოვნურ ფორმებს, როგორც უ კ ვ ე რუსული კულტურისა და ენის გავლენის გამოვლინებას (ამაზე ვრცლად.: К. Д. Дондуа, Феминизирющий гласный в грузинском: რჩ. ნაშრ., ტ. I, თბ., 1967, გვ. 167-182). ამიტომაცაა ჩვენს ძეგლში: მეფა, ჴელმწიფა, დიდი მთავრინა.

7. სიტყვის ფუძეში ორმაგი (გემინირებული) თანხმოვნების ხმარება (ე**კკ**ლესიათასა, ა**ნნ**ასი, კო**ლლ**ეღიის...), მხედრულ ნაწერში მრგლოვანი ასოების მთავრულად გამოყენება საკუთარ ან საპატიოდ მიჩნეულ სახელთა დასაწყისში (ზოგჯერ მთლიან დაწერილობაშიც) ანტონიმდეც იყო, ოღონდ არასისტემებრ. ანტონმა კი ასეთი შემთხვევების დაკანონება სცადა, რაც ჩვენი ძეგლიდანაც ჩანს.

ზემოაღნიშნული ყველა (შვიდივე) ორთოგრაფიული ფორმა არასწორია, როგორც ქართული ენის წერილობითი ტრადიციის, ასევე იმდროინდელი (XVIII საუკ.) სამეტყველო პრაქტიკის თვალსაზრისითაც. ამიტომ შეიძლებოდა ტექსტის ისე გამართვა, რომ ასეთი მცდარი ფორმები კრიტიკულ აპარატში ასახულიყო. მაგრამ თუ ეს არ გაკეთდა, იმიტომ, რომ: ჯერ ერთი, გამომცემლის ჩაურევლობით განსაკუთრებული ისტორიული მნიშვნელობის დოკუმენტებს არსებითად უცვლელად შეუნარჩუნდათ თავდაპირველი დედნისეული ტექსტობრივი სახე და, მეორეც: მართალია, ზემოაღნიშნული ხელოვნური ორთოგრაფიული ფორმები გამოცემული ტექსტის ნაკლია, მაგრამ ისინი მე-18 საუკუნის სამწერლო ქართულის კუთვნილებაა და ეს ფაქტიც წარმოჩნდა, არ დაიჩრდილა.

ტექსტში თანამედროვე პუნქტუაცია წესისამებრ არის გატარებული, ოღონდ ზოგიერთი კომპოზიტის დეფისიანი დაწერილობა არ ემთხვევა დღევანდელ ნორმას. საქმე ისაა, რომ კომპოზიტების შემადგენელ ნაწილთა დასაკავშირებელი ნიშანი (მცირე რკალი, ზევითკენ მიმართული ბოლოებით), ე. წ. „გარემორთხმული“, რომელიც ანტონმა შემოიღო, ფართო გამოყენებისაა, მეშველზმნიან ფორმებშიც იხმარება (თანა◡მდებ◡არს, დანიშნულ◡იყოს, შესაძლებელ◡იყოს...). ასეთი და დღეისათვის აშკარად შეუფერებელ ფორმათა დაწერილობაში, როგორიცაა თან◡ჰმობა, თავის◡უფლება, თჳთ◡მპყრობელობა და სხვა, დეფისი არ გატარებულა.

პროფ. კ. დანელია.
6. III. 1982.